

Forslag til lokal forvaltning av fisk og fisket i Tanavassdraget

Tanautvalgets rapport 2009

Tanautvalget fotografert under utvalgsmøte i Karasjok 23. september 2009. Sametinget i bakgrunnen. Fra venstre Kjell Harald Sæther, Reidar Varsi, Edvard Nordsletta, Audhild Schanche, Heidi Ekstrøm, Karl-Arne Larsson, Ingrid Nordal og Frank Martin Ingilæ.

Fotografer forsidebilder:

Heidi Ekstrøm (venstre øverst), Kjell Harald Sæther (høyre nederst),
Sturla Brørs (høyre øverst, venstre nederst).

Forord

I forbindelse med behandlingen av finnmarksloven slo Stortinget fast at rettighetene til fiskeressursene i Tanavassdraget tilligger lokalbefolkningen i elvedalen, og at forvaltningen av ressursene skal være lokal og rettighetsbasert. Stortinget ga Kongen myndighet til å fastsette forskrift med nærmere bestemmelser om forvaltningen. For å følge opp Stortingets vedtak oppnevnte Miljøverndepartementet 6. juni 2008 et bredt sammensatt utvalg som fikk i oppdrag å utrede forslag til lokal forvaltning av fiskeressursene i vassdraget. Stortingets vedtak er i samsvar med et lenge uttalt ønske fra befolkningen i elvedalen.

Utvalget – heretter benevnt som Tanautvalget – legger i denne rapporten frem et enstemmig forslag til lokal forvaltning av fiskeressursene i Tanavassdraget. Utvalgets hovedforslag er at det opprettes et lokalt forvaltningsorgan - Tanavassdragets fiskeforvaltning - som skal overta ansvar og oppgaver som i dag er tillagt statlige myndigheter. De viktigste oppgavene vil være å organisere fisket, sørge for tilstrekkelig fiskeoppsyn og forvalte inntektene fra salg av fiskekort. Tanavassdragets fiskeforvaltning skal også bidra til langsiktig bevaring av fiskeressursene og delta i samarbeidet med Finland om forvaltningen av vassdraget.

Som del av arbeidet har utvalget også drøftet den alvorlige situasjonen for mange av laksebestandene i Tanavassdraget. Det er bred enighet om at det er nødvendig å sikre et mer bærekraftig fiske, og at overenskomsten mellom Norge og Finland snarest må moderniseres i tråd med føre-var-tilnærmingen i laksefisket.

Oslo, 3. desember 2009

Reidar Varsi

Edvard Nordsletta

Ingrid Nordal

Karl-Arne Larsson

Frank Martin Ingilæ

Kjell Harald Sæther

Audhild Schanche

Heidi Ekstrøm

FORORD	3
SAMMENDRAG	5
ČOAHKKÁIGEASSU (SAMISK SAMMENDRAG)	6
SUMMARY (ENGELSK SAMMENDRAG)	7
1. INNLEDNING.....	8
2. OPPNEVNING, MANDAT OG SAMMENSETNING	10
3. GJELDENDE FORVALTNING	11
4. TANAUTVALGETS ARBEID.....	13
5. HOVEDTREKK I TANAUTVALGETS FORSLAG	14
6. TANAUTVALGETS FORSLAG TIL REGELENDRINGER	15
<i>6.1 Forslag til forskrift om lokal forvaltning i Tanavassdraget.....</i>	<i>15</i>
<i>6.2 Forslag til forskrift (samisk) - Láhkaásahusa evttohus Deanučázadaga báikkálaš hálddašapmái.</i>	<i>19</i>
<i>6.3 Kommentarer til de enkelte paragrafene</i>	<i>22</i>
<i>6.4 Forslag til lovendring</i>	<i>29</i>
7. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER	30
<i>7.1 Økonomiske konsekvenser.....</i>	<i>30</i>
<i>7.2 Administrative konsekvenser.....</i>	<i>30</i>
<i>7.3 Konsekvenser for avtalen med Finland.....</i>	<i>30</i>
VEDLEGG TIL RAPPORTEN	31

Sammendrag

Tanavassdraget er som grenseelv mellom Norge og Finland og med sin unike lakseressurs i en særstilling blant våre laksevassdrag. Forvaltningen av vassdraget er i dag lagt til statlige organer, det vil si fylkesmannen, politimesteren og lensmennene i Tana og Karasjok.

I finnmarksloven ble det slått fast at lokalbefolkningen i Tanavassdraget har særskilte rettigheter til fiske på grunnlag av lov, alders tids bruk og lokal sedvane. Det ble ikke gitt detaljbestemmelser om fiskeforvaltningen i vassdraget i loven, men lagt opp til at det i etterkant kunne gis nærmere regler om forvaltningen og utøvelsen av fisket.

I juni 2008 oppnevnte Miljøverndepartementet et utvalg, heretter kalt Tanautvalget, som fikk i oppdrag å utarbeide forslag til oppfølging av finnmarkslovens bestemmelse om Tanavassdraget. Utvalget har i hovedsak konsentrert arbeidet om å foreslå et omforent forslag til rammeforskrift for lokal forvaltning av Tanavassdraget. I tråd med mandatet har Samerettsutvalgets innstilling vært sentral. I tillegg til forslag til forskrift om lokal forvaltning har utvalget vurdert behovet for endringer i eksisterende lover og forskrifter og i overenskomsten med Finland.

Utvalget foreslår at det etableres et lokalt forvaltningsorgan for Tanavassdraget - *Tanavassdragets fiskeforvaltning*. Det foreslås at oppgaver av privatrettslig karakter, blant annet fiskekortsalg, fiskeoppsyn og fangstrapportering som i dag ligger til lensmannen, politimesteren og Fylkesmannen overføres til det lokale forvaltningsorganet. Utvalget foreslår videre at lokalbefolkningens rett til stangfiske lovfestes i et nytt ledd i finnmarkslovens § 28. Utvalget foreslår også at Tanavassdragets fiskeforvaltning skal ha anledning til å delta i sentrale og regionale forhandlinger med Finland om forvaltningen av fisket.

Det foreslås at Tanavassdragets fiskeforvaltning skal ha ni representanter, fem oppnevnt av de fiskeberettigede (laksebreveierne), mens Tana og Karasjok kommuner oppnevner to representanter hver med stangfiskerett, uten laksebrev. De fiskeberettigede foreslås dermed å ha flertall i det lokale forvaltningsorganet, men samtidig stilles det krav til kvalifisert flertall i de viktigste sakene.

Med hensyn til garnfiske foreslår utvalget at garnfiskeretten fortsatt skal ligge til aktive jordbrukere i elvedalen. Ordningen med fellesmøte, tidligere kalt lakseting for de fiskeberettigede foreslås videreført. Fellesmøtet vil ha myndighet til å velge de fiskeberettigedes representanter til Tanavassdragets fiskeforvaltning.

Utvalget foreslår at Tanavassdragets fiskeforvaltning skal disponere inntektene fra salg av fiskekort til nødvendige forvaltningsoppgaver. På denne måten videreføres prinsippet om at inntektene fra fisket benyttes til oppsyn og andre forvaltningsoppgaver tilknyttet vassdraget. Eventuelle midler som ikke blir benyttet det enkelte år, skal fordeles med 75 % til de fiskeberettigede og 25 % til et disposisjonsfond. Utvalget mener en slik fordeling er naturlig ut fra de fiskeberettigedes særskilte rettigheter i vassdraget. I tillegg til statens inntekter fra fiskekortsalg har også de fiskeberettigede tradisjonelt hatt inntekter fra fisket.

Utvalget har lagt til grunn at adgangen til å disponere fiskekortinntektene er en konsekvens av at oppgaver som i dag er tillagt staten overføres til Tanavassdragets fiskeforvaltning. Det er derfor naturlig at de midlene som i dag disponeres av staten til disse formålene blir overført til det nye lokale forvaltningsorganet.

čoahkkáigeassu (samisk sammendrag)

Deanučázádat lea rádjajohkan gaskal Norgga ja Suoma ja dainna erenoamáš luossariggodagain mii čázádagas lea, de lea dat sierranas dilis min luossačázádagain. Otne lea čázádaga hálddahus biddjon stáhtalaš organaide, nugo fylkkamánnii, politimeastárii ja Deanu ja Kárášjoga leansmánniide.

Finnmárkku lágas lea nannejuvvon ahte Deanučázádaga báikkálaš álbmogis leat sierranas vuoigatvuođat guolástit lágalaš, agiid čađa geavahusa ja báikkálaš virolašvuođa vuođul. Eai leat addon dárkilis mearráduusat lágas čázádaga guolástanhálddahusa birra, muhto lágiduvvon nu ahte maŋŋá sáhtta buktit lagat njuolggadusaid guolásteami hálddašeami ja čađaheami birra.

Geassemánus 2008 nammadii Birasgáhttendepartemeanta lávdegotti (das maŋŋá gohčoduvvon Deanulávdegoddi) mii oačču bargun buktit evttohusa čuovvoleapmin finnmárkkulága mearrádusaide Deanučázádaga birra. Lávdegoddi lea ovttaoavilvuođas vuostazettiin guovdilastán bargguset buktit rámmaláhkaásahussii evttohusa Deanučázádaga báikkálaš hálddaseapmái. Ovttavásttolaččat mandáhtain lea leamaš Sámevuoigatvuođalávdegotti čielggadeapmi guovddázis. Lassin báikkálašhálddahusa láhkaásahusa evttohussii, lea lávdegoddi árvoštallan dárbbu rievdatit otná lágaid, láhkaásahusaid ja suohpamuša Suomain.

Lávdegoddi evttoha ásahtit báikkálaš hálddašanorgána Deanučázádahkii – *Deanučázádaga guolástanhálddahus*. Evttohuvo ahte priváhtarievttálaš lágan barggut, earret eará guolástanankoarta vuovdin, guolásteami geahčču ja sálašdieđiheapmi mat otne leat leansmánni, politimeastára ja Fylkkamánni hálddus, sirdojuvvojit dan báikkálaš hálddahusorganii. Lávdegoddi evttoha dasto ahte báikkálaš álbmoga vuoigatvuohta stákkuin bivdit čadnojuvvo láchkii odđa čuokkisin finnmárkku lága §28:i. Lávdegoddi evttoha máiddái ahte Deanučázádaga guolástanhálddahusas galgá leat vejolašvuohta oassálastit guovddáš ja regionálalaš šiehtadallamiin Suomain guolásteami hálddašeami birra.

Evttohuvo ahte Deanučázádaga guolástanhálddahusas galget leat 9 áirasa, 5 maid luossareiveeaiggádat nammadit, ja Deanu ja Kárášjoga gielddat nammadit 2 goabbáge gain leat stággobivdin vuoigatvuohta luossareivve haga. Evttohuvo ahte luossareiveeaiggádiin lea eanetlohku báikkálaš hálddahusorgánas, muhto seammás biddjo gáibáduš ahte galgá leat čielga eanetlohku (2/3) dehálaš áššiin.

Fierbmebivddu dáfus evttoha lávdegoddi ahte fierbmebivdin vuoigatvuohta ain galgá leat čadnon čázádaga doaibmi eanadoalliide. Oktasaščoahkkima ortnet (ovddeš luossadiggi) guolástanvuoigatvuođalaččaide evttohuvo jotkojuvot. Oktasaščoahkkimis lea váldi välljet guolástanvuoigatvuođalaččaid áirasiid Deanučázádaga guolástanhálddahussii.

Lávdegoddi evttoha ahte Deanučázádaga guolástanhálddahus galgá háldet sisaboádu guolástanankoarta vuovdimis dárbbalaš hálddašandoaimmaide. Dán lági mielde fievrriduvvo viidáseabbot vuoddojurdda ahte guolásteami sisaboádu geavahuvvojit gehčču ja eará hálddahusdoaimmaide mat gullet čázádahkii. Jus báhcá ruhta ovttá jagi, galgá dat juogaduvvot 75% guolástanvuoigatvuođalaččaide ja 25% háldefoandii. Lávdegoddi oavvilda ahte dákkár juogadeapmi lea lundolaš dan ektui mii guolástanvuoigatvuođalaččaid sierranas vuoigatvuođain leat čázádagas. Lassin stáhtalaš sisaboáduin guolástanankoarta vuovdimis, leat leamaš máiddái guolástanvuoigatvuođalaččain árbevirolaččat sisaboádu guolástemis.

Lávdegoddi lea bidjan vuodđun ahte beasatlašvuohta hálddašit guolástanankoarta sisaboáduid lea váikkuhus das ahte barggut mat dál leat stáhta vuolde sirdojuvvojit Deanučázádaga guolástanhálddahussii. Danin lea lundolaš ahte ruhta maid stáhta otne hálddaša dáidda doaimmaide, fievrriduvvo dan odđa báikkálaš hálddahusorganii.

Summary (engelsk sammendrag)

The River Tana holds a unique position among our salmon rivers, because the river forms the border between Norway and Finland and because of its diverse and rich salmon stocks. Presently, the river management is assigned to public authorities, i.e. the County Governor and regional and local police offices.

The local population living in the Tana valley was in the Finnmark Act of 17 June 2005, given distinct fishing rights based on legislation, immemorial usage and local practice. The Act did not provide detailed purviews on the Tana fisheries management, but opened for a subsequent process for detailing the management and fisheries.

In June 2008, the Ministry of the Environment appointed a committee (hereafter referred to as the Tana committee) commissioned with the task of composing a proposal for how to follow up the provisions of the Finnmark Act. The Tana committee has mainly concentrated on working out a unified proposed regulatory framework for the local management of the River Tana. In accordance with the mandate, the recommendations of the Committee of Sami Rights have been central in the work of the Tana committee. The Tana committee has, in addition to working out local management regulations, evaluated the need for changes in existing laws and regulations and the agreement between Norway and Finland.

The Tana committee suggests the establishment of a local body, called the River Tana fish management board (*Tanavassdragets fiskeforvaltning*), charged with the management of the River Tana. It is suggested that the board is charged with tasks of a civil legal nature, e.g. fish license sale, river guards and catch reporting which today are organized by the local and regional police and the County Governor. The Tana committee further suggests that the local population's right to rod fishing is to be established in a new paragraph in § 28 of the Finnmark Act. Also, it is suggested that the local management board can participate in central and regional negotiations between Norway and Finland.

The local management board is suggested to consist of nine representatives, five appointed from locals with net fishing rights, while the municipalities of Tana and Karasjok each appoints two representatives with rod fishing rights only. The locals with net fishing rights will, thus, have a simple majority in the board, but a qualified majority of 2/3 is required for the most important decisions.

The net fishing rights should still be tied to active farming in the river valley. It is suggested to continue the existing arrangement of a general meeting (called lakseting) of the group with fishing rights every fourth year. This meeting will have the authority to elect representatives with net fishing rights for the local management board.

The Tana committee is suggested to administer the income from the sale of fish licenses and handle the management expenses. The existing principle of using the income to cover river guards and other management expenses will, thus, be continued. Possible surplus funds should be divided into 75 % to the group with net fishing rights and 25 % to a disposal fund. This distribution key is considered natural based on the exclusive rights of the net fishing group, and because this group traditionally has had income from the salmon fisheries in Tana.

The suggestion of the Tana committee to allow the local management board (access) to administer the fish license income is a fundamental consequence of moving management tasks from the Norwegian state to the local management board. It is therefore a natural consequence that the funds that today are administered by the Norwegian state are transferred to the new local management board.

1. Innledning

Tanavassdraget er et av de mest produktive vassdragene for laks i Nordatlanten. Vassdraget er lakseførende i over 1 000 kilometer, og de mange bielvene gir totalt opphav til om lag 30-40 adskilte laksebestander. Laksebestandene i vassdraget er en fellesressurs som Norge deler med Finland, og fisket i vassdraget forvaltes i henhold til en egen overenskomst mellom Norge og Finland¹. Samlet laksefangst i Tanavassdraget har i perioden 1972 - 2008 variert mellom 70 og 250 tonn årlig, med et gjennomsnitt på 133 tonn.

Tanavassdraget ligger i hovedsak i kommunene Tana og Karasjok i Norge og Utsjoki kommune i Finland. Deler av den lakseførende strekningen i vassdraget ligger også i Kautokeino kommune. Laksefisket i vassdraget har tradisjonelt vært av stor betydning i kulturell, sosial og økonomisk sammenheng for befolkningen i Tanadalen. I økonomisk sammenheng er laksefisket i dag hovedsaklig relatert til fiskekortsalg og turisme, og kan i tillegg ha betydning for husholdsøkonomien.

Forvaltningen av Tanavassdraget er i dag lagt til statlige organer, det vil si fylkesmannen, politimesteren og lensmennene i Tana og Karasjok. Laksebreveierne har imidlertid hatt ansvar for den interne fordelingen av fisket mellom de fiskeberettigede². Laksebreveierens forening har bidratt i betydelig grad til forvaltningen av vassdraget gjennom nært samarbeid med de statlige forvaltningsmyndighetene.

Lokalbefolkningen har gjennom mange år arbeidet aktivt for å få større innflytelse på forvaltningen av vassdraget. De siste årene har Tana og Karasjok kommuner engasjert seg spesielt med tanke på å få plass lokal forvaltning.

Samerettsutvalget ble oppnevnt i 1980 og la fram sin innstilling *Naturgrunnlaget for samisk kultur i 1997* (NOU 1997: 4) (vedlagt). Innstillingen bygget igjen på NOU 1993:34 *Retten til og forvaltning av land og vann i Finnmark*. Det viktigste forslaget fra Samerettsutvalget i forhold til Tanavassdraget var opprettelsen av et nytt organ, Tanaelvas fiskestyre. Organet ble foreslått tillagt store deler av den myndigheten som i dag er lagt til ulike offentlige organer. Samerettsutvalget foreslo videre lovfesting av lokalbefolkningens rett til stangfiske i vassdraget. Når det gjaldt garnfiske ønsket Samerettsutvalget i all hovedsak å beholde dagens regler, slik at garnfiskeretten fortsatt skulle ligge til aktive jordbrukere i elvedalen.

I forbindelse med behandlingen av finnmarksloven la Stortinget til grunn at det var behov for en bred gjennomgang av forvaltningen av Tanavassdraget og Neidenvassdraget. Stortinget ga ikke direkte føringer for forvaltningen av vassdragene, men vedtok følgende overordnede prinsipper i finnmarksloven § 28:

”I Tana- og Neidenvassdragene har lokalbefolkningen særskilte rettigheter til fiske på grunnlag av lov, alders tids bruk og lokal sedvane.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om forvaltningen og utøvelsen av fisket. Forskriften skal legge til rette for en lokal, rettighetsbasert forvaltning av fiskeressursene i samsvar med overenskomster med Finland om fisket i Tana- og Neidenvassdragene.

¹ Overenskomst mellom kongeriket Norge og republikken Finland om felles forskrifter om fisket i Tanaelvas fiskeområde, ble i Norge vedtatt ved Kgl. res. av 24. februar 1989, og trådte i kraft den 1. januar 1990. Overenskomsten hjemler *Forskrift om fisket i Tanaelvas fiskeområde, Finnmark* (kgl.res. av 24. februar 1989), og *Forskrift om fisket i de norske sidevassdragene til Tanaelva og om fiskekortpriser i den del av Tanaelva som ikke danner riksgrense*. (kgl.res. av 6. april 1990, og lov om laksefiske og innenlandsfiske av 6. mars 1964).

² De fiskeberettigede viser til den krets av personer som oppfyller gitte vilkår for utøvelse av fiskeretten etter *Tanaloven* (lov av 23. juni 1888 nr. 1 om Retten til fiskeri i Tanavassdraget i Finnmarkens Amt). Vilkårene er spesifisert ved *Kongelig resolusjon av 1. april 1911*. De fiskeberettigede får utstedt et *laksebrev* som bevis for fiskeretten, derav begrepet *laksebreveiere*. Se faktaboks i kapittel 3 og vedlegg for utfyllende opplysninger.

Utarbeidelsen av forskrifter og forhandlinger med Finland om fisket i Tana- og Neidenvassdragene skal skje i samråd med Sametinget, berørte kommuner og dem som har særskilte rettigheter til fisket i disse vassdragene.”

I samsvar med dette oppnevnte Miljøverndepartementet i samråd med Sametinget i juni 2008 et utvalg som fikk i oppdrag å utarbeide forslag til oppfølging av § 28 i finnmarksloven. I mandatet ble det presisert at de særskilte rettighetene til fiske i vassdraget dels er nedfelt i lov og dels følger av alders tids bruk og lokal sedvane. Det ble også fastslått at utvalget ikke skulle forestå en rettighetsutredning, men se til at den lokale fiskeforvaltningen blir utformet i samsvar med gjeldende rettigheter. Samerettsutvalgets innstilling i NOU 1997:4 ble fremhevet som sentral for utvalgets arbeid. Samtidig ble det presisert at Stortingets vedtak om finnmarksloven gir de overordnede føringene for utvalget, se Innst.O.nr.80 (2004-2005) om lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven) (vedlagt). Det ble i tillegg lagt til grunn at forvaltningen av Tanavassdraget skal være tilpasset den ordinære fiskeforvaltningen etter lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v.

2. Oppnevning, mandat og sammensetning

Etter konsultasjoner med Sametinget og drøftinger med andre berørte parter besluttet Miljøverndepartementet våren 2008 å oppnevne et utvalg som fikk i oppdrag å utrede lokal forvaltning av fisket i Tanavassdraget.

Som del av arbeidet skulle utvalget:

1. Utarbeide forslag til forskrift i henhold til finnmarksloven § 28.
2. Gjennomgå lov 23. juni 1888 nr. 1 om Retten til fiskeri i Tanavasdraget i Finnmarkens Amt (Tanaloven)³ med sikte på modernisering og innpassing av reglene i annen lovgivning og i samsvar med alders tids bruk, lokale sedvaner og folkeretten.
3. Vurdere behovet for og eventuelt foreslå mulige endringer i regelverk og overenskomster med Finland.
4. Vurdere behovet for og eventuelt foreslå andre lov- og forskriftsendringer som følger av utvalgets forslag under pkt 1 - 3 ovenfor.

Følgende ble oppnevnt som medlemmer av utvalget:

- Heidi Ekstrøm, Miljøverndepartementet (leder)
- Frank Martin Ingilæ, Tana kommune
- Kjell Sæther, Karasjok kommune
- Reidar Varsi, Laksebreveierforeningen for Tanavassdraget
- Edvard Nordsletta, Laksebreveierforeningen for Tanavassdraget
- Ingrid Nordal, Tanavassdragets laksefiskeforening
- Karl-Arne Larsson, Norges Jeger og Fiskerforbund
- Audhild Schanche, Sametinget

Det ble utpekt personlige stedfortredere for utvalgsmedlemmene, og de ble gitt anledning til å benytte rådgivere underveis. Sekretariatsfunksjonen ble lagt til Direktoratet for naturforvaltning.

Utvalgets mandat følger vedlagt.

³ Se faktaboks kapittel 3, og vedlegg for hele lovteksten.

3. Gjeldende forvaltning

Forvaltningsansvaret for Tanavassdraget er i dag lagt til statlige organer. Rettighetshavernes myndighet er begrenset til at de fiskeberettigede selv avgjør hvordan garnfisket i sonene skal utøves. I andre norske vassdrag har rettighetshaverne myndighet til selv å forvalte fisket innenfor rammer fastsatt av fylkesmennene eller Direktoratet for naturforvaltning.

Forvaltningen i Tanavassdraget har bakgrunn i området historie og kultur. Staten har hatt en mer framtrødende rolle i Tanavassdraget enn i andre norske laksevassdrag fordi Tanavassdraget danner riksgrense mot Finland over en strekning på nesten 300 km. De offentligrettslige reglene er hovedsaklig hjemlet i lov om laksefisk og innlandsfisk og i overenskomsten med Finland, mens de privatrettslige reglene i hovedsak er hjemlet i *Lov om retten til fiskeri i Tanavassdraget, Finnmark fylke, 23. juni 1888 Nr.1* (Tanaloven) (se faktaboks og vedlegg).

I Tanaloven § 1 nevnes to rettighetshavere, de *fiskeberettigede* som kan fiske overalt og med alle redskaper og *Fogden* (staten) som har ansvaret for å gi tillatelse til å drive stangfiske. Staten ved Fylkesmannen har solgt fiskekort til tilreisende fiskere gjennom lokale reiselivs- eller servicebedrifter. Salg av fiskekort til lokale fiskere har foregått ved lensmannskontorene i Tana og Karasjok, der kravet om bosetting samtidig blir sjekket opp mot opplysninger i Folkeregisteret.

Fylkesmannen administrerer inntektene fra fiskekortsalget gjennom Tanaelvas lakseoppsynskasse, også kalt Tanakassen. Som det går fram av navnet går hoveddelen av lakseoppsynskassen til å dekke utgiftene knyttet til fiskeoppsynet. Fylkesmannen foreslår budsjett for lakseoppsynskassen til Direktoratet for naturforvaltning, som godkjenner budsjettet rent formelt.

Inntekter fra fiskekort som er solgt i den nedre norske delen av vassdraget samt de norske sidevassdragene disponeres av Norge alene. Hoveddelen av fiskekortinntektene kommer imidlertid fra fisket på riksgrensestrekningen. I tråd med overenskomsten mellom Norge og Finland deles disse inntektene likt mellom Norge og Finland, og disponeres etter føringer lagt i overenskomsten.

Fylkesmannen har i dag ansvaret for *Forskrift om sportsfiske for tilreisende fiskere i Tanaelvas fiskeområde*, og for forhandlinger om denne med regionalt finsk forvaltningsorgan, i dag lagt til Lapplands nærings- og arbeidskraftsenter (Lapin TE-keskus). Fylkesmannen er klageinstans for vedtak fattet av lensmannen og politimesteren.

Lensmennene har det praktiske ansvaret for fiskeoppsynet i Tana og Karasjok. Lensmennene avgjør om vilkårene for å utøve fiskeretten er oppfylt, blant annet ved befaringer for å kontrollere at det høstes på de aktuelle eiendommene. Lensmannen opptre som megler og avgjør tvister mellom de fiskeberettigede, og er tillagt myndighet med hensyn til godkjenning av kastenotplasser og grenser for hvor drivgarnsfisket kan utøves. Lensmannen fastsetter også grensen mellom elv og innsjø, og mellom hovedelv og sideelv.

Politimesteren i Øst-Finnmark kan dele vassdraget inn i fiskesoner som revideres hvert fjerde år. Politimesteren utsteder laksebrev til de fiskeberettigede og avgjør spørsmål om erverv og tap av laksebrev. Det meste av dette arbeidet forberedes og utøves i praksis av lensmennene.

De fiskeberettigede bestemmer selv fisket i sin sone. Vassdraget er i dag delt i 52 soner innenfor Tana kommune, mens Karasjok regnes som én sone. I sonemøtene bestemmes det hvordan fisket innen den enkelte sone skal ordnes rent praktisk og om fisket skal bortleies.

Laksetinget, som er betegnelsen på et særskilt møte mellom alle fiskeberettigede, avgir uttalelse om politimesterens forslag til inndeling av vassdraget i fiskesoner. Laksetinget kan også uttale seg i alle spørsmål av betydning for forvaltningen av fisket i vassdraget. Laksetinget er ikke tillagt formell myndighet, men er et rådgivende organ for forvaltningsmyndighetene.

De fiskeberettigede i Tanavassdraget har i de siste årene tatt et ansvar for overvåking, kvalitetssikring av fangstrapporter og prosjekter knyttet til kunnskap om laksebestandene.

Overenskomsten med Finland

Etter gjeldende rett inngår regjeringen avtale med finske myndigheter om felles fiskeregler i grenseområdet. Dagens regler for riksgrenseområdet er nedfelt i *Forskrift om fisket i Tanaelvas fiskeområde* og bygger på *Overenskomst mellom kongeriket Norge og republikken Finland om felles forskrifter om fisket i Tanaelvas fiskeområde* (Kgl.res. 24. februar 1989) (vedlagt). Lov om laksefisk og innlandsfisk åpner for å gi slike forskrifter når avtale med fremmed stat eller konvensjon gjør det nødvendig. I gjeldende overenskomst er det avtalt detaljerte bestemmelser om fisketider, redskapsbruk, oppsyn, kjøp av fiskekort, deling og bruk av fiskekortinntekter og gitt føringer for forskrifter om fisket i sidevassdragene. Overenskomsten gir regionale myndigheter ansvar for å fastsette regler om tilreisendes fiske på riksgrensestrekningen når hensynet til fiskebestanden og utøvelsen av fisket gjør det nødvendig.

Dagens overenskomst legger til grunn at fiskeforskriftene skal gjelde tre år om gangen. Ønske om forhandlinger for endringer av fiskereglene må framsettes minst ett år før slutten av hver treårsperiode. Dersom ingen av partene fremmer et slikt ønske, forutsettes det at fiskeforskriftene skal gjelde for en ny treårsperiode. Det ble igangsatt forhandlinger om overenskomst og fiskeforskrifter sist på 1990-tallet, men forhandlingene ble avbrutt uten at en kom fram til reelle endringer.

FAKTABOKS

Lov 23. juni 1888 om Retten til Fiskeri i Tanavasdraget i Finmarkens Amt (Tanaloven), bygde på kongelig plakat av 4. mai 1872, der myndighetene ønsket ”å ordne forholdene slik at folk langs hele elva, og både i de norske og de finske bygder, skulle få anledning til å nyttiggjøre seg den (...elva)”. Med Tanaloven la myndighetene fiskeretten til den jordbrukende befolkning i elvedalen, benevnt som *de fiskeberettigede* i denne rapporten. Hensikten med loven var ikke å begrense elvedalsbefolkningens fiskerett, men å sikre at personer med fast tilknytning til Tanadalen fikk beholde den fiskerett de hadde ervervet gjennom alders tids bruk. Det antas at alle eller i hvert fall et stort flertall av de fastboende oppfylte lovens vilkår da den kom.

Kongelig resolusjon av 1. april 1911 (om nærmere bestemmelser angående måter og betingelsene for fiskerettens utøvelse i Tanavassdraget), også benevnt som *1911-resolusjonen* i denne rapporten. I resolusjonen ble det stilt nærmere vilkår til jordbruksproduksjon og eiendommens beliggenhet som vilkår for den særskilte fiskeretten i vassdraget. Det har senere vært stilt spørsmål ved om vilkårene i 1911-resolusjonen hadde tilstrekkelig hjemmel i Tanaloven, men det faktum at resolusjonen har vært fulgt i mer enn 80 år innebærer at dens bestemmelser i dag må legges til grunn som gjeldende rett (ref NOU 1997:4, se vedlegg).

Laksebreveiere i Tanavassdraget AL (LBT) ble dannet i 1976 under navnet Laksebreveierforeningen for Tanavassdraget, og representerer de fiskeberettigede på norsk side av Tanavassdraget. LBT har om lag 350 medlemmer, og er organisert som et andelslag med generalforsamlingen som øverste organ. Navneendringen skjedde på generalforsamlingen i 2009.

Høyesterettsdom 1994 (HR-1994-10-B - Rt-1994-158)

(Sammendrag fra høyesterettsdommen, sitat) ”Gårdbrukeres enerett til laksefiske i Tanavassdraget er begrenset slik at staten kan gi andre tillatelse til å drive stangfiske etter laks og sjøørret, jfr. lov av 23. juni 1888. Gårdbrukerne (laksebrevforeningen) gjorde forgjeves gjeldende at også de hadde rett til å leie ut stangfiske mot betaling. Staten hadde alene i over 100 år stått for slik utleie. - Inntektene ved salg av fiskekort kunne også brukes til fiskeforvaltning og fiskeribiologiske tiltak, ikke bare til oppsyn i vassdraget. - Den enerett til å fiske for gårdbrukerne som var fastsatt ved loven av 1888 setter en grense for statens utøvelse av retten til å selge fiskekort. Grensen var ikke overskredet ved det salg av fiskekort som inntil nå hadde skjedd.”

4. Tanautvalgets arbeid

Tanautvalget har i perioden juni 2008 til september 2009 hatt seks møter. Tre av disse er avholdt i Tana kommune og tre i Karasjok kommune. Utvalget har i hovedsak konsentrert arbeidet om å foreslå et omforent forslag til rammeforskrift for lokal forvaltning av Tanavassdraget. I tillegg har utvalget vurdert behovet for lovendringer.

I tråd med mandatet har Samerettsutvalgets innstilling (NOU 1997:4) vært sentral for utvalget. Kapittelet i innstillingen som omhandler fisket i Tana er vedlagt rapporten.

Det er innhentet betenkninger fra advokat Johan Fredrik Remmen og historiker Steinar Pedersen for å få belyst sentrale problemstillinger som har vært diskutert i utvalget. I tillegg deltok spesialrådgiver Arne G. Arnesen på et utvalgsmøte for å gjøre rede for Miljøverndepartementets syn på rettstilstanden i Tanavassdraget når det gjelder retten til stangfiske. Etter oppdrag fra Miljøverndepartementet utarbeidet Arnesen et notat om dette som, sammen med de to betenkningene, er vedlagt rapporten.

5. Hovedtrekk i Tanautvalgets forslag

Utvalget foreslår at det etableres et lokalt forvaltningsorgan for Tanavassdraget, jf lov om laksefisk og innlandsfisk. Det foreslås at organet gis navnet *Tanavassdragets fiskeforvaltning*, heretter forkortet til TF. Forvaltningsorganet får i hovedsak ansvaret for den privatrettslige forvaltningen av vassdraget. Det foreslås at oppgaver av privatrettslig karakter som i dag ligger til lensmannen, politimesteren og fylkesmannen overføres til det lokale forvaltningsorganet. Dette omfatter oppgaver som blant annet organisering av fisket, overvåking av fiskebestandene, oppsyn med fisket, fangstrapportering og tilrettelegging for fiske. Det foreslås også at TF skal delta i sentrale og regionale forhandlinger med Finland om forvaltningen av fisket.

Forvaltningsorganet skal ha ni representanter. Fem representanter oppnevnes av de fiskeberettigede (laksebreveierne), mens kommunene Tana og Karasjok oppnevner to representanter hver. De sistnevnte skal ha stangfiskerett, men ikke være fiskeberettiget etter Tanaloven.

Spørsmålet om lokalbefolkningens rett til stangfiske har vært viktig for elvedalens befolkning. Utvalget anbefaler at denne retten lovfestes, og foreslår et nytt ledd i finnmarkslovens § 28. Retten til stangfiske foreslås også regulert i forskriften om fisk og fiske i Tanavassdraget.

TF skal ha ansvaret for salg av fiskekort i vassdraget, og disponere inntektene fra salget. Innestående beløp på konto for Tanavassdragets lakseoppsynskasse overføres til et disposisjonsfond som forvaltes av TF. Eventuelle midler som ikke blir disponert det enkelte år fordeles med 75 % til de fiskeberettigede og 25 % til disposisjonsfondet.

Forskjeller mellom lovforslaget fra Samerettsutvalget og forskriftsforslaget fra Tanautvalget

Tanautvalget foreslår å videreføre virkeområdebestemmelsen i Tanaloven og Kongelig resolusjon av 1. april 1911 (se faktaboks i kapittel 3). Dette innebærer at virkeområdet ikke begrenses til lakseførende strekning som foreslått av Samerettsutvalget. Videre foreslår Tanautvalget å dele rettighetshaverne i to grupper, de fiskeberettigede, som på bakgrunn av blant annet bosted og jordbruksproduksjon oppfyller vilkårene til fiskerett etter Tanaloven og dermed kan fiske med alle tillatte redskapstyper i vassdraget, og de stangfiskeberettigede. De sistnevnte er den øvrige lokalbefolkningen, som nå får lov- og forskriftsfestet sin stangfiskerett. Samerettsutvalget foreslo på sin side å dele rettighetshaverne i garnfiskerettshavere og stangfiskerettshavere, som ville medføre at de fiskeberettigede etter Tanaloven ville tilhøre begge rettighetsgruppene.

Tanautvalget foreslår at de fiskeberettigede skal ha flertall i det lokale forvaltningsorganet, men det stilles krav til kvalifisert flertall i de viktigste sakene. Tanautvalgets forslag skiller seg dermed fra forslaget fra Samerettsutvalget, som foreslo like mange fiskeberettigede representanter som representanter med bare stangfiskerett. Tanautvalget foreslår videre at de fiskeberettigede selv oppnevner representanter til det lokale forvaltningsorganet uten detaljerte bestemmelser for valgprosedyren.

Tanautvalget foreslår også at det fortsatt skal være tillatt å leie ut garnfiskeretten. Dette ble ikke foreslått av Samerettsutvalget, som foreslo å åpne for en dispensasjonsadgang som ville innebære at det lokale forvaltningsorganet kunne gi tillatelse til andre enn de fiskeberettigede etter Tanaloven til å fiske med garnredskaper. Tanautvalget foreslår ingen slik dispensasjonsadgang, fordi dette vil kunne utvide rettighetshaverkretsen og dermed medføre økt beskatning.

Ordningen med fellesmøte (tidligere kalt lakseting) for de fiskeberettigede foreslås videreført. Fellesmøtet skal ha forslagsrett og myndighet til å velge representanter til Tanavassdragets fiskeforvaltning. Tanautvalget mener derfor at møtet må være felles for alle de fiskeberettigede i både Tana og Karasjok kommuner.

6. Tanautvalgets forslag til regelendringer

6.1 Forslag til forskrift om lokal forvaltning i Tanavassdraget

Forskrift om lokal forvaltning av fisk og fisket i Tanavassdraget

Fastsatt ved Kgl. res avmed hjemmel i lov av 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke § 28, lov av 23. juni 1888 om retten til fiskeri i Tanavassdraget og lov av 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v.

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1 Stedlig virkeområde

Denne forskriften gjelder elva Tana med sidevassdrag (Tanavassdraget) i Norge.

§ 2 Formål

Formålet med denne forskriften er å etablere lokal forvaltning av fisk og fisket i Tanavassdraget, og å legge til rette for at forvaltningen av vassdraget sikrer fiskebestandene i Tana som naturgrunnlag for bosetting og for samisk kultur.

Forskriften skal ivareta de fiskeberettigedes særskilte rettigheter jf § 3, lokalbefolkningens rett til stangfiske jf § 4 og allmennhetens adgang til fiske jf § 5.

Kapittel 2 Fiskerett og adgang til fiske

§ 3 Fiskeberettigede

Fiskeberettiget etter lov av 23. juni 1888 om retten til fiskeri i Tanavassdraget er personer som avler minst 2000 kg høy i året eller en tilsvarende mengde grovfôr av annet slag på grunn som vedkommende eier eller leier på åremål, når grunnen ligger mindre enn to kilometer fra lakseførende del av Tana eller sideelvene og vedkommende bor på eller nær grunnen. Fiskeretten omfatter alle fiskeslag og de til enhver tid tillatte fiskeredskaper.

Dersom flere personer driver fiskeberettiget jordbruk i fellesskap, har bare én av dem rett til garnfiske jf § 7.

Bare ett medlem i hver husstand er fiskeberettiget. Dette er ikke til hinder for at et annet husstandsmedlem kan utøve fisket. Når særlige grunner foreligger, kan Tanavassdragets fiskeforvaltning samtykke i at retten for en begrenset tid utøves av en annen enn et husstandsmedlem.

Fiske med faststående redskap, kastenot og drivgarn (garnfiske) må bare utøves på den elvestrekning som utvises av Tanavassdragets fiskeforvaltning. Fisket skal normalt utøves i tilknytning til bosted som er grunnlag for fiskeretten.

Fiskeretten etter denne bestemmelsen tapes når vilkårene ikke lenger er oppfylt.

Retten til å fiske med garnredskaper garn kan leies bort i inntil ett år til personer bosatt i elvedalen når alle de fiskeberettigede i en sone er enige om dette. Utleieforhold skal rapporteres til Tanavassdragets fiskeforvaltning.

§ 4 Rett til stangfiske

Rett til stangfiske, jf § 9, har personer som bor i Tana eller Karasjok kommuner. Samme rett har personer som bor langs sideelvene til Tana i Kautokeino kommune. Reindriftsutøvere som ikke bor i disse områdene har rett til stangfiske når de driver reindrift i elvedistriktet.

§ 5 Adgang til stangfiske

Personer som ikke har rett til stangfiske jf § 4, har adgang til stangfiske mot løsning av fiskekort og innenfor de begrensningene som følger av kapittel 3.

Kapittel 3 Forvaltning

§ 6 Tanavassdragets fiskeforvaltning

Et lokalt fiskeforvaltningsorgan, Tanavassdragets fiskeforvaltning, skal ha ansvar for å forvalte fisken og fisket i vassdraget, herunder organisering av fisket og salg av fiskekort, overvåking av fiskebestandene, oppsyn med fisket, fangstrapportering og informasjon.

Tanavassdragets fiskeforvaltning skal ha ni medlemmer med personlige stedfortredere. De fiskeberettigede etter § 3 velger fem av medlemmene på fellesmøtet jf § 8. Kommunestyrene i Tana og Karasjok oppnevner to medlemmer hver med personlige stedfortredere blant personer med rett til stangfiske, som ikke har rettigheter etter § 3.

Medlemmene skal oppnevnes innen utgangen av november i valgåret, og kan skiftes ut i funksjonsperioden.

Vedtak etter §§ 9, 10, 11, 12, 13 og 14 krever kvalifisert flertall (2/3). Det samme gjelder budsjettvedtak.

Funksjonstiden er fire år og følger kommunevalgperioden. Leder og nestleder velges av Tanavassdragets fiskeforvaltning. De fiskeberettigede etter § 3 velger leder for perioden fra opprettelsen av forvaltningsorganet til utløpet av første hele periode. Deretter skal leder og nestleder rulleres hvert annet år mellom representanter for de fiskeberettigede og representanter oppnevnt av kommunene.

Tanavassdragets fiskeforvaltning skal forvalte fisk og fisket i vassdraget etter bestemmelsene i denne forskrift og i samsvar med formålsbestemmelsene i lov om laksefisk og innlandsfisk av 15. mai 1992 nr. 47 og lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke av 17. juni 2005 nr. 85.

§ 7 Forvaltning av garnfiske

Med garnfiske menes fiske med stengsel med joddu (posegarn) eller meardi (ruse), settegarn (stågarn), drivgarn og kastenot.

Tanavassdragets fiskeforvaltning jf § 6, kan dele elva inn i soner der bestemte fiskeberettigede kan utvise fiske. Soneinndelingen og utvisningene skal gjennomgås hvert fjerde år, etter at de fiskeberettigede har fått uttale seg på fellesmøtet jf § 8.

I hver sone ordner de fiskeberettigede selv sitt fiske. Tanavassdragets fiskeforvaltning kan gi nærmere regler om organisering av fisket i sonene. Ved stemmelikhet på sonemøtet avgjøres spørsmålet av Tanavassdragets fiskeforvaltning.

Spørsmål om vilkårene for fiskerett foreligger, avgjøres av Tanavassdragets fiskeforvaltning. Det samme gjelder tvister mellom fiskeberettigede om utøvelsen av fisket, med mindre saken avgjøres på sonemøte.

Tanavassdragets fiskeforvaltning skal føre oversikt over soneinndelingen, og over fiskeberettigede i den enkelte sone.

Som bevis for fiskeretten utsteder Tanavassdragets fiskeforvaltning et laksebrev til hver fiskeberettiget, hvor vilkårene for retten og utøvelsen tas inn.

§ 8 Fellesmøte for fiskeberettigede

Fellesmøte for fiskeberettigede jf § 3, holdes samlet for Tana og Karasjok kommuner minst hvert fjerde år etter innkalling av Tanavassdragets fiskeforvaltning. Fellesmøtet velger de fiskeberettigedes medlemmer til Tanavassdragets fiskeforvaltning.

Fellesmøte i forbindelse med valg av representanter til Tanavassdragets fiskeforvaltning avholdes innen utgangen av november i året for kommunevalg.

Fellesmøtet kan uttale seg om alle spørsmål av betydning for fisk og fisket.

§ 9 Forvaltning av stangfiske

Med stangfiske menes fiske med stang og håndsnøre fra land og fra båt mot løsnings av fiskekort.

Tanavassdragets fiskeforvaltning har ansvar for salg av fiskekort, og fastsetter kortpriser i de norske sidevassdragene og i den nedre, norske delen av vassdraget. Prisen på fiskekort til personer fast bosatt i Tana og Karasjok kommuner og langs sideelvene til Tana i Kautokeino kommune skal være lav. Det samme gjelder for reindriftsutøvere som har rett til stangfiske etter forskriftens § 4.

§ 10 Innskrenkning av fisket

Dersom hensynet til fiskebestandene eller utøvelsen av fisket tilsier det, kan Tanavassdragets fiskeforvaltning innskrenke adgangen til fisket ut over det som følger av regler gitt i eller i medhold av lov av 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v. eller overenskomsten med Finland av 24. februar 1989. Innskrenkningen kan gis virkning for alle eller for bestemte grupper, i de norske sidevassdragene og på den nedre norske delen av vassdraget.

Tanavassdragets fiskeforvaltning kan på samme vilkår og i de samme områdene, begrense salget av fiskekort.

§ 11 Inntekter og oppgaver

Inntekter ved salg av fiskekort brukes av Tanavassdragets fiskeforvaltning til overvåking av fiskebestandene, tilrettelegging av fisket, oppsyn, administrasjon og lignende.

Det skal etableres et disposisjonsfond for Tanavassdragets fiskeforvaltning. Avkastningen av fondsmidlene kan benyttes av Tanavassdragets fiskeforvaltning til oppgaver i samsvar med forskriftens formål jf § 2.

Deler av fondet kan benyttes til ekstraordinære tiltak. I slike tilfelle skal fondet bygges opp til opprinnelig beløp så raskt så mulig.

Deler av driftsresultatet settes av til avsetningsfond for å sikre framtidig forvaltning og drift. Gjenstående driftsresultat det enkelte år skal fordeles med 75 % til de fiskeberettigede jf § 3, og 25 % til disposisjonsfondet.

Tanavassdragets fiskeforvaltning er underlagt regnskaps- og revisjonsplikt.

§ 12 Oppsyn

Tanavassdragets fiskeforvaltning har ansvaret for og organiserer oppsyn med fisket. På riksgrensestrekningen skal oppsynet skje i samråd med Fylkesmannen i Finnmark.

Kapittel 4 Avsluttende bestemmelser

§ 13 Avtale med Finland

Ved forhandlinger mellom den norske og den finske stat om avtale om fiske i Tanavassdraget skal Tanavassdragets fiskeforvaltning utpeke to representanter til forhandlingsutvalget, en fra de fiskeberettigede etter § 3 og en person med stangfiskerett etter § 4.

Ved regionale forhandlinger med Finland om fiskeregler og fiskekortpriser for tilreisende fiskere skal Tanavassdragets fiskeforvaltning utpeke to representanter til forhandlingsutvalget etter de samme prinsipper som nevnt i første ledd.

§ 14 Utestenging fra fiske

Ved brudd på bestemmelse gitt i denne forskriften eller i medhold av Lov av 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v. eller overenskomsten med Finland kan Tanavassdragets fiskeforvaltning vedta at fiskerettshaver eller annen fisker skal utestenges fra fiske i Tanavassdraget for inntil to år. Ved gjentatt eller særlig grov overtredelse kan vedkommende utestenges for inntil fem år.

§ 15 Saksbehandling og klage

For Tanavassdragets fiskeforvaltning gjelder forvaltningsloven av 10. februar 1967 kapittel II om ugildhet, § 11 om veiledningsplikt, § 11 a om saksbehandlingstid og foreløpig svar og §§ 13 til 13 f om taushetsplikt tilsvarende.

Tanavassdragets fiskeforvaltning skal gi rettighetshaverne forhåndsvarsel og adgang til å uttale seg etter reglene i forvaltningsloven § 16 før det treffes vedtak som kan ha rettslige eller faktiske konsekvenser for dem.

Tanavassdragets fiskeforvaltnings saksdokumenter er offentlige etter reglene i offentlighetsloven av 19. mai 2006 nr. 16. Ved avslag på begjæringer om innsyn kan spørsmålet om adgang til å unnta dokumentet fra offentlighet påklages til Direktoratet for naturforvaltning.

Klage over vedtak av Tanavassdragets fiskeforvaltning som er bestemmende for rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer jf §§ 7, 9, 10 og 14, avgjøres av Direktoratet for naturforvaltning. Direktoratet kan prøve alle sidene av en sak, men kan ikke av eget tiltak omgjøre vedtak fattet av Tanavassdragets fiskeforvaltning.

§ 16 Ikrafttreden

Denne forskriften trer i kraft Samtidig oppheves Kgl. res av 1. april 1911 om bestemmelser angående måter og betingelsene for fiskerettens utøvelse i Tanavassdraget.

6.2 Forslag til forskrift (samisk) - Láhkaásahusa evttohus Deanučázádaga báikkálaš hálddašapmái.

Láhkaásahus Deanučázádaga guolle ja guolásteami báikkálaš hálddašeami birra

Mearriduvvon Gonagaslaš julggaštusas beaivád. __ láchkavuodđudusas geassemánu 17.b.2005 nr.85 eana- ja luondduriggodagaid vuoigatvuodaid birra Finnmárkk fylkkas §28, láchka beaivád. geassemánu 23.b.1888 Deanučázádaga bivdovuoigatvuodaid birra ja láchka beaivád.miessemánu 15.b.1992 nr.47 luossaguliid ja jávreguliid birra jna.

Kapihttal 1 Álgo mearrádusat

§ 1 Báikkálaš doaibmaguovlu

Dát láchkaásahus gusto Deanujohkii oktan oalgejogaiguin (Deanučázádat) Norggas.

§ 2 Áigumuš

Áigumuš dáinna láchkaásahusain lea ásahit Deanučázádaga guolle ja guolásteami báikkálaš hálddašeami, ja láchčit diliid nu ahte čázádaga hálddašeapmi sihkkarastá guollemáddodagaid Deanus, luonddueaktun ássamii ja doalahit sámi kultuvrra.

Láhkaásahus galgá fuolahit guolástanvuoigatvuođalaččaid sierranas vuoigatvuodaid vrd.§3, báikkálaš olbmuid vuoigatvuohta stákkuin bivdit vrd.§4 ja álbmoga vejolašvuođa oaggut vrd.§5

Kapihttal 2 Guolástanvuoigatvuohta ja oaggunvejolašvuohta

§ 3 Guolástanvuoigatvuođalaččat

Guolástanvuoigatvuođalaččat, lága mielde beaivád. geassemánu 23.b. 1888 Deanučázádaga guolástanvuoigatvuodaid birra, leat olbmot geat gilvet ja láddjejit unnimusat 2000 kg suinniid dahje seamma ollu eará groavafuođđariid jahkái iežas eatnamis dahje áigodatšiehtaduvvon láigoeatnamis mii lea vuollil guokte kilomehtera eret luossajogas mii lea oassin Deanujogas dahje dan oalgejogain ja ahte son ássá opmodaga alde dahje dan lahka. Bivdovuoigatvuohta fátmasta buot guollešlájaid ja daid bivdosiiguin mat áiggis áigái leat lobálačča.

Jus máŋga olbmo dollet oktasaš eanadoalu mas lea guolástanvuoigatvuohta, de lea dušše nuppiis vuoigatvuohta firpmiin bivdit vrd.§7.

Dušše ovtta olbmos juohke dálldoalus lea guolástanvuoigatvuohta. Muhto dat ii leat hehttehussan ahte muhtun eará olmmoš dálldoalus sáhtá čađahit bivddu. Go sierranas sivat leat, sáhtá Deanučázádaga guolástanhálddahus miehtat dasa ahte vuoigatvuohta muhtun áigái addojuvvo eará olbmui go sidjiide geat gullet dálldollui.

Guolásteapmi čuožžubivdosiin, nuhtiin ja golgademiin (fierbmebivdu) galgá dušše čađahuvvot dan johkaoasis maid Deanučázádaga guolástanhálddahus čájeha. Dábálaččat galgá guolásteapmi čađahuvvot ássanbáikki lahka mii lea guolástanvuoigatvuhtii vuodđun.

Dán mearrádusa mielde sáhtá guolástanvuoigatvuođa massit go eavttut eai šat devdojuvvo.

Vuoigatvuođa guolástit fierbmereaidduiguin firpmiiguin sáhtá láigohit jahkái olbmuide geat ássat johkaleagis go buot avádaga guolástanvuoigatvuođalaččat leat ovttaoaivilis. Dákkár láigoheapmi galgá dieđihuvvot Deanučázádaga guolástanhálddahussii.

§ 4 Vuoigatvuohta stákkuin bivdit

Vuoigatvuohta stákkuin bivdit, vrd.§9, leat olbmui geat ássat Deanu dahje Kárášjoga gielddas. Seammá vuoigatvuohta leat olbmui geat ássat Deanujoga oalgejogaid bálddas Guovdageainnu

suohkanis. Boazodoallit geat eai oro dáid guovlluin lea vuoigatvuohta stákkuin bivdit go sis lea boazodoallu johkaguovllus.

§ 5 Beasatvuohta stákkuin bivdit

Olbmui geain ii leat vuoigatvuohta stákkuin bivdit vrd. §4, ožžot lobi stákkuin bivdit go mákset guolástankoartta ja daid ráddjehumiid siskabealde mat čuvvot 3. kapihttalis.

Kapihttal 3 Hálldašeapmi

§ 6 Deanučázádaga guolástanhálddahus

Báikkálaš guolástanhálddašanorgána, Deanučázádaga guolástanhálddahus, galgá leat ovddasvástádus hálldašit čázádaga guliid ja guolásteami, ja dasa gullá lágídit bivddu ja vuovdit guolástankoarttaid, gozihit guollemáddodagaid, guolásteami geahčču, sálašdieđiheapmi ja diehtjuohkkin

Deanučázádaga guolástanhálddahus galget leat 9 lahtu ja sis galget leat persovnnalaš sadjásaččat. §3' vuodul válljejit guolástanvuoigatvuođalaččat 5 lahtu oktasaščoahkkimis vrd. §8. Deanu ja Kárášjoga gielddat válljejit 2 lahtu goabbáge oktan persovnnalaš sadjásaččain olbmuid gaskkas geain lea stággobivdin vuoigatvuohta, muhto eai leat vuoigatvuođat §3' mielde.

Lahtut galget nammaduvvot skábmamánu loahpa rádjái válgajagis, ja sáhttet molsojvuvot doaibmaáigodagas.

Mearrádusat §§ 9,10,11,12,13 ja 14 mielde gáibidit čielga eanetlogu(2/3). Seammá gusto maiddál bušeahhtamearrádusaide.

Doaibmaáigi lea 4 jagi ja čuovvu gielddaválgaáigodagaid. Deanučázádaga guolástanhálddahus vállje jođiheaddji ja nubbinjođiheaddji. §3' mielde válljejit guolástanvuoigatvuođalaččat jođiheaddji áigodahkii dan rájes go hálldašanorgána ásašuvvo gitta vuosttas olles áigodaga lohppii. Das maŋŋá galgá jođiheaddji ja nubbinjođiheaddji ođasmahttojuvvet juohke nuppi jagi luossareiveaigáidiid áirasiid ja gielddaidválljejuvvon áirasiid gaska.

Deanučázádaga guolástanhálddahus galgá hálldašit guliid ja guolásteami čázádagas dán láhkaásahusa mearrádusaid mielde ovttavásttolaččat áigumušmearrádusain mat čužžot luossaguolle ja jávreguolle lága birra beaivad. miessemánu 15.b. 1992 nr.47 ja lágas Finnemárkkku fylkka eana ja luonddurigodagaid vuoigatvuođaid ja hálldašeami birra beaivád.geassemánu 17.b 2005 nr.85

§ 7 Fierbmebivddu hálldašeapmi

Fierbmebivdiin oaiivilduvvo guolásteapmi joddo- dahje meardebuođuin, njaŋggofirpmiin, golgadagain ja nuhtiin.

Deanučázádaga guolástanhálddahus vrd. §6, sáhtta juohkit joga avádagaide gos dihto guolástanvuoigatvuođalaččat sáhttet guolástit. Avádatjuohkin ja bivdosajiid juokin galgá geahčaduvvot juohke njealját jagi, maŋŋá go guolástanvuoigatvuođalaččat leat beassan buktit čealkámušaid oktasaščoahkkimis vrd. §8.

Juohke avádagas lágídit guolástanvuoigatvuođalaččat ieaža guolásteamis. Deanučázádaga hálldašeapmi sáhtta addit lagat njuolggadusaid mo avádagain galget lágídit guolásteami. Jus avádatčoahkkimis jienasteamit leat dássálagai, de mearrida Deanučázádaga guolástanhálddahus.

Guolástanvuoigatvuođa eavttuid gažaldagaid mearrida Deanučázádaga guolástanhálddahus. Seammá gusto maiddái jus badjana riidu guolástanvuoigatvuođalaččaid gaska guolásteami čađaheami birra, jus ášši ii mearriduvvo avádatčoahkkimis.

Deanučázádaga guolástanhálddahus galgá doalahit avádatjuoguin ollislaš gova, ja maiddái guolástanvuoigatvuođalaččaid badjel daid iešguđet avádagain.

Bivdovuoigatvuođa duođašduššan čállá Deanučázádaga guolástanhálddahus juridihkalaš čállosa juohke bivdovuoigatvuođalažži, mas vuoigatvuođa eavttut ja čađaheapmi lea váldon mielde.

§ 8 Guolástanvuoigatvuođalaččaid oktasaš čoahkkin

Guolástanvuoigatvuođalaččaid oktasaš čoahkkin vrd.§3, dollojuvvo oktasaš čoahkkin Deanu ja Kárášjoga gielddain unnimus juohke njealját jagi maid Deanučázádaga guolástanhálddahus gohčču. Oktasaščoahkkin vállje guolástanvuoigatvuođalaččaid áirasiid Deanučázádaga guolástanhálddahussii.

Deanučázádaga hálddahusa oktasaš čoahkkin gos lávdegotti áirasat válljejuvvojit, dollojuvvo ovdal skábmamánu loahpa seamma jagi go gielddaválga dollojuvvo.

Oktasaš čoahkkin sáhtá buktit cealkámušaid buot gažaldagaide mat váikkuhit guliide ja guollebivdui.

§ 9 Stággobivddu hálddašeapmi

Stággobivdduin oaivvilduvvo oaggut stákkuin, mas lea giehtaduorgu, gáttis dahje fatnasis go lea oastán guolástanhoartta.

Deanučázádaga guolástanhálddahusas lea ovddasvástádus vuovdit guolástanhoarttaid, ja mearridit hoartahattiid norggabeale oalgejogain ja čázádaga vuolit oasis mii gullá Norgii.

Guolástanhoartahaddi olbmuide geat ássat Deanu- ja Kárášjoga gielddas ja Deanujoga oalgejogaid siste, maiddá Guovdageainnu suohkanis, galgá leat hálbi. Seammá gusto boazodoalliide geain lea stággobivdin vuoigatvuohta lánkaásahusa §4' mielde.

§ 10 Guolásteami gáržžideapmi

Jus guollemáddodagaid dahje guolásteami čađaheapmi dan gáibida, sáhtá deanučázádaga guolástanhálddahus gáržžidit guolásteami lobiid dan ektui mii čuožžu lánkanjuolggadusain beaivád. miessemánu 15.b. 1992 nr.47 luossaguliid ja jávreguliid birra jna., dahje lihtodusas Suomain beaivád. guovvamánu 24.b. 1989. Gáržžideapmi sáhtá dahkkot váikkuhussan buohkaide dahje dušše muhtun joavkkuide, norgga beale oalgejogain ja vuolit oasis deanu čázádagas mii Norgii gullá.

Deanučázádaga guolástanhálddahus sáhtá seammá eavttuin ja seammá guovlluin ráddjet guolástanhoarta vuovdima.

§ 11 Sisaboadut ja doaimmat

Guolástanhoarttaid vuovdima sisaboaduid geavaha Deanučázádaga guolástanhálddahus gozihit guollemáddodagaid, lánhit guolásteami, johkabearráigeahččiide, hálddahussii ja sullasaččaide.

Galgá ásuovvot váldeháldfoanda deanučázádaga guolástanhálddahussii. Foandaruda boadui sáhtá Deanučázádaga guolástanhálddahus geavahit doaimmaide ovttavásttolaččat lánkaásahusa áigumušain vrd. §2.

Osiid foanddas sáhtá geavahit liigevirolaš doaimbajuide. Dalle ferte foanda fas huksejuvvo dan dássái mas lei nu jođánit go vejolaš.

Oassi doallobohtosiin galgá biddjot várrejuvvo fondui sihkkarastin dihtii boahpte áiggi hálddahusa ja doalu. Doallobohtu mii báhcá juohke jagi, galgá juogaduvvot nu ahte 75% manná guolástanvuoigatvuođalaččaide vrd. §3, ja 25% váldeháldfoandii.

Deanučázádaga guolástanhálddahus lea geatnegahtton buktit rehketdoalu ja dárkkástusa.

§ 12 Geahčču

Deanučázádaga guolástanhálddahusas lea ovddasvástádus lágidit guolástanbearráigeahču. Dan oasis gokko čázádagas lea riikarádjá galgá geahčču čađahuvvot ovttasráđiid Finnmárkku Fylkkamánniin.

Kapitlat 4 Loahpalaš mearráduſat

§ 13 Šiehtaduſ Suomain

Šiehtadallamiid vuolde gaſkaſ Norgga ja Suoma ſtáhta Deanučázádaga guoláſteami birra, galgá Deanučázádaga guoláſtanháſddahuſ nammadit guokte áirasa ſiehtadallanlávdegoddái, ovttá guoláſtanvuoigatvuođalaččain ja ovttá ſtággoguoſáſteaddjiin §4' mielde.

Regiovnnaſ ſiehtadallamiin Suomain guoláſtannjuolggaduſaid ja guoláſtankoartahattiid birra guoſſebivdiide, galgá Deanučázádaga guoláſtanháſddahuſ nammadit guokte áirasa ſiehtadallanlávdegoddái ſeammá vuogi mielde go vuottáſ oaiſ.

§ 14 Biehttalit guoláſteamiſ

Mearráduſaid rihkkun mat dán láhkaáſahuſ leat biddjon dahje mií maid nannejuvvo lágáſ beaivád. miſſemánu 15.b 1992 nr.47 luoſſaguliid ja jávreguliid birra jna. dahje ſuohpamuſain mií Suomain lea dahkkon, ſáhttá Deanučázádaga guoláſtanháſddahuſ mearridit ahte bivdovuoigatvuođalaſ dahje eará guoláſteaddji galgá biehttaluvvot bivdimiſ Deanučázádagaſ guovtti jaſi rádjái. Juſ rihkkun geardduhuvvo dahje lea ſáhká duođalaſ rihkkumiſ, ſáhttá ſon biehttaluvvot bivdimiſ gitta viđa jaſi rádjái.

§ 15 Áſſemeannudeapmi ja váidaluſ

Deanučázádaga guoláſtanháſddahuſſii guſto háſddahuſláhka beaivád. guovvamánu 10.b.1967 kapitlat II vierimeahhtunvuođa birra, §11 baſadangeatneſavuođa birra, §11a áſſemeannudanáiggi ja gaſkaboddoſáſ váſtáduſa birra ja §§13:ſ gittá 13f rádjái jávohiſvuođageaſkku birra.

Deanučázádaga guoláſtanháſddahuſ galgá addit ſidjiide geain leat guoláſtanvuoigatvuođat dieđu ovdalgihtii ja vejolaſvuođa buktit cealkámuſa háſddáhuſlága §16 mielde ovdal go mearráduſat dahkkojit main ſáhttet leat rievttálaſ dahje duođalaſ váikkuhuſat ſidiiide.

Deanučázádaga guoláſtanháſddahuſa áſſebáhpárat leat almmolačča njuolggaduſaid mielde mat čužžot almmolaſvuođalágáſ beaivád. miſſemánu 19.b. 2006 nr.16. Juſ áſſebáhpáriid, dokumeanttaid biehttalit geahččamiſ, ſáhttá beaſatlaſvuođa gázaldaga váidaliſ Luonddu háſddahuſa direktoráhtii.

Váidaluſ Deanučázádaga guoláſtanháſddahuſa mearráduſaide mat leat mearrideaddji vuoigatvuođaide ja geatneſavuođaide ovttá dahje mángga olbmui vrd. §§7, 9, 10 ja 14, mearrida Luonddu háſddahuſa direktoráhta. Direktoráhta ſáhttá iſkkadit buot beliid ovttá áſſiſ, muhto ii ſáhte iežas doaibmabiſjuin rievdadit mearráduſa maid Deanučázádaga guoláſtanháſddahuſ lea dahkan.

§ 16 Fápmuibidjan

Dát láhkaáſahuſ biddjo fápmui Seammá áiggi heaittihuvvo Gonagaſlaſ julggaſtuſ beaivád. cuoſománu 1.b. 1911 mearráduſaid birra mat guſket vugiide ja evttuide mo guoláſtanvuoigatvuođat galget čádhuvvot Deanučázádagaſ.

6.3 Kommentarer til de enkelte paragrafene

§ 1 Stedlig virkeområde

Denne forskriften gjelder elva Tana med sidevassdrag (Tanavassdraget) i Norge.

Kommentar:

I Kgl.res. av 1. april 1911 fastslås det at fiskeretten for de fiskeberettigede innebærer ”adgang til fiske med alle tillatte redskaper etter laks og annen fisk overalt i Tanaelven og dens bielver”.

Utvalget har ikke tatt stilling til den begrensningen i virkeområde som ligger i formuleringen ”så langt laks går” i Samerettsutvalgets innstilling. Tilsvarende begrensning finnes verken i Tanaloven eller i

1911-resolusjonen. Utvalget har valgt å følge ordlyden i finnmarksloven § 28, og anbefaler derfor at det geografiske virkeområdet omfatter hele Tanavassdraget.

§ 2 Formål

Formålet med denne forskriften er å etablere lokal forvaltning av fisk og fisket i Tanavassdraget, og å legge til rette for at forvaltningen av vassdraget sikrer fiskebestandene i Tana som naturgrunnlag for bosetting og for samisk kultur.

Forskriften skal ivareta de fiskeberettigedes særskilte rettigheter jf § 3, lokalbefolkningens rett til stangfiske jf § 4 og allmennhetens adgang til fiske jf § 5.

Kommentar:

Bestemmelsen fastslår som overordnet mål at laksebestandene skal bevares og at forvaltningen av elva må skje på en bærekraftig måte slik at kommende generasjoner skal ha nytte og glede av vassdraget. Det er vektlagt at vassdraget skal tjene som naturgrunnlag for bosetting og samisk kulturutøvelse. Forskriften skal videre klargjøre fiskerettighetene i vassdraget og synliggjøre allmennhetens adgang til fiske.

§ 3 Fiskeberettigede

Fiskeberettiget etter lov av 23. juni 1888 om retten til fiskeri i Tanavassdraget er personer som avler minst 2000 kg høy i året eller en tilsvarende mengde grovfôr av annet slag på grunn som vedkommende eier eller leier på åremål, når grunnen ligger mindre enn to kilometer fra bredden av Tana eller sideelvene og vedkommende bor på eller nær grunnen. Fiskeretten omfatter alle fiskeslag og de til enhver tid tillatte fiskeredskaper.

Dersom flere personer driver fiskeberettiget jordbruk i fellesskap, har bare én av dem rett til garnfiske, jf § 7.

Bare ett medlem i hver husstand er fiskeberettiget. Dette er ikke til hinder for at et annet husstandsmedlem kan utøve fisket. Når særlige grunner foreligger, kan Tanavassdragets fiskeforvaltning samtykke i at retten for en begrenset tid utøves av en annen enn et husstandsmedlem.

Fiske med faststående redskap, kastenot og drivgarn (garnfiske) må bare utøves på den elvestrekning som utvises av Tanavassdragets fiskeforvaltning. Fisket skal normalt utøves i tilknytning til bosted som er grunnlag for fiskeretten.

Fiskeretten etter denne bestemmelsen tapes når vilkårene ikke lenger er oppfylt.

Retten til å fiske med garnredskaper kan leies bort til personer bosatt i elvedalen i inntil ett år når alle de fiskeberettigede i en sone er enige om dette. Utleieforhold skal rapporteres til Tanavassdragets fiskeforvaltning.

Kommentar:

Bestemmelsen gjengir de rettighetene som er nedfelt i Tanaloven og §§ 2 til 4 i 1911-resolusjonen. Bosettingskravet innebærer at vedkommende person må være registrert i folkeregisteret som bosatt i det aktuelle området, og at man faktisk bor der. Dette betyr for eksempel at flytting for sommersesongen ikke er tilstrekkelig for å tilfredsstille vilkåret om fast bosetting. I tillegg til bosettingskravet er det en forutsetning at den aktuelle eiendommen ligger mindre enn 2 km fra bredden av Tanavassdraget.

Det er foretatt et par justeringer for å få bestemmelsen i samsvar med dagens praksis. Kravet om at det oppdyrkete høyet skal brukes som kufôr er sløyfet, og videre sies det nå at en tilsvarende mengde grovfôr av annet slag godtas som alternativ til høy. Når det gjelder bosted videreføres hovedregelen om at den fiskeberettigede må bo på jordbrukseieendommen. Det åpnes imidlertid for at bosted i nær tilknytning til jordbrukseieendommen kan gi grunnlag for fiskerett, dersom dette kan gi bedre utnyttelse av eiendommen som er grunnlaget for fiskeretten. Grunnlaget for fiskeretten kan også opprettholdes når særlige naturmessige forhold som for eksempel flom eller ras gjør det nødvendig å flytte fra en eiendom som tilfredsstiller vilkårene.

Kravet fra 1911-resolusjonen om norsk statsborgerskap er tatt ut. Dette er en konsekvens av Norges generelle forpliktelser etter EØS-avtalen. EU aksepterer særbehandling av innenbygdsboende i forhold til kravet til likebehandling av EU-borgere, men godtar ikke diskriminering på grunnlag av statsborgerskap.

Bare ett medlem i hver husstand er fiskeberettiget. Det vil imidlertid være opp til husstanden å avgjøre hvem av dem som skal utøve fiskeretten, men bare ett husstandsmedlem kan stemme på fellesmøtet for de fiskeberettigede, jf § 8. Dette er i tråd med dagens praksis. Tanavassdragets fiskeforvaltning kan samtykke i at retten for en begrenset tid utøves av en annen enn husstandsmedlem når det foreligger særlige grunner. Det vil være opp til forvaltningsorganet selv å fastsette hvilken praksis som skal føres på dette området, så langt dette ikke medfører økt beskatning.

Fiske med garnredskap må bare utøves på den elvestrekning som utvises av Tanavassdragets fiskeforvaltning. Forvaltningsorganet bestemmer altså i hvilke områder det er tillatt å benytte slike redskaper. Garnfisket skal normalt foregå i tilknytning til den fiskeberettigedes bosted. Utvalget foreslår videre at det fortsatt skal være tillatt å leie bort garnfiskeretten. Forutsetningen er at alle de fiskeberettigede i en sone er enige om dette. Fiskeretten kan bare leies ut til personer bosatt i elvedalen, og kun for ett år om gangen. All utleie skal rapporteres til Tanavassdragets fiskeforvaltning. Det forutsettes at forvaltningsorganet registrerer og holder oversikt over utleieforhold.

§ 4 Rett til stangfiske

Rett til stangfiske, jf § 9, har personer som bor i Tana eller Karasjok kommuner. Samme rett har personer som bor langs sideelvene til Tana i Kautokeino kommune. Reindriftsutøvere som ikke bor i disse områdene har rett til stangfiske når de driver reindrift i elvedistriktet.

Kommentar:

Bestemmelsen stadfester at den del av elvedalens befolkning som ikke er fiskeberettiget har rett til å fiske med stang og håndsnøre i vassdraget. Det har vært diskutert om elvedalens befolkning allerede har en slik ulovfestet rett som følge av lokal sedvane, hevd og alders tids bruk, og/eller om denne retten må utledes fra statens rett til å selge fiskekort. Utvalget har innhentet tre betenknninger fra Johan Fredrik Remmen, Steinar Pedersen og Arne G. Arnesen angående stangfiskerett. Utvalget mener imidlertid at det ikke er nødvendig å ta stilling til dette spørsmålet prinsipielt, da retten til stangfiske nå foreslås lov- og forskriftsfestet.

Vilkåret for stangfiskeretten er at man bor i Tana eller Karasjok kommune eller langs sideelvene til Tana i Kautokeino kommune. Dette er samme personkrets som etter dagens praksis har adgang til billig stangfiske. Reindriftsutøvere som ikke er fast bosatt i det nevnte området vil ha samme rett som lokalbefolkningen når de driver reindrift i elvedistriktet

§ 5 Adgang til stangfiske

Personer som ikke har rett til stangfiske jf § 4, har adgang til stangfiske mot løsning av fiskekort og innenfor de begrensningene som følger av kapittel 3.

Kommentar:

Bestemmelsen slår fast at allmennheten har adgang til fiske i vassdraget mot løsning av fiskekort. Allmennheten har ikke rett til kortkjøp til lav pris, som lokalbefolkningen etter § 4, men til pris som fastsettes av Tanavassdragets fiskeforvaltning. Adgangen til fiske for allmennheten kan reguleres av det lokale forvaltningsorganet i tråd med bestemmelsene i kapittel 3.

§ 6 Tanavassdragets fiskeforvaltning

Et lokalt fiskeforvaltningsorgan, Tanavassdragets fiskeforvaltning, skal ha ansvar for å forvalte fisken og fisket i vassdraget, herunder organisering av fisket og salg av fiskekort, overvåking av fiskebestandene, oppsyn med fisket, fangstrapportering og informasjon.

Tanavassdragets fiskeforvaltning skal ha ni medlemmer med personlige stedfortredere. De fiskeberettigede etter § 3 velger fem av medlemmene på fellesmøtet, jf § 8. Kommunestyrene i Tana og

Karasjok oppnevner to medlemmer hver med personlige stedfortredere blant personer med rett til stangfiske som ikke har rettigheter etter § 3.

Medlemmene skal oppnevnes innen utgangen av november i valgåret, og kan skiftes ut i funksjonsperioden.

Vedtak etter §§ 9, 10, 11, 12, 13 og 14 krever kvalifisert flertall (2/3). Det samme gjelder budsjettvedtak.

Funksjonstiden er fire år og følger kommunevalgperioden. Leder og nestleder velges av Tanavassdragets fiskeforvaltning. De fiskeberettigede etter § 3 velger leder for perioden fra opprettelsen av forvaltningsorganet til utløpet av første hele fireårsperiode. Deretter skal leder og nestleder rulleres hvert annet år mellom representanter for de fiskeberettigede og representanter oppnevnt av kommunene.

Tanavassdragets fiskeforvaltning skal forvalte fisk og fisket i vassdraget etter bestemmelsene i denne forskrift og i samsvar med formålsbestemmelsene i lov om laksefisk og innlandsfisk av 15. mai 1992 nr. 47 og lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke av 17. juni 2005 nr. 85.

Kommentar:

Bestemmelsen gir grunnlag for å opprette et lokalt forvaltningsorgan – *Tanavassdragets fiskeforvaltning* - som overtar rettigheter og plikter som i dag er lagt til statlige organer.

Utvalget foreslår at organet skal ha ni medlemmer. Fem av disse skal oppnevnes av de fiskeberettigede. Tana kommune og Karasjok kommune oppnevner to medlemmer hver blant de av kommunenes innbyggere som ikke er fiskeberettiget.

Utvalget har lagt vekt på at de fiskeberettigede i henhold til Tanaloven, 1911-resolusjonen og Høyesterettsdommen fra 1994 (se faktaboks kapittel 3), har en rett som materielt og formelt er sterkere enn den øvrige befolkningens rett til stangfiske. Det er derfor ikke urimelig at de fiskeberettigede har flertall i det lokale forvaltningsorganet. Tanavassdraget har imidlertid stor betydning for hele befolkningen i de to kommunene og det er viktig at et lokalt forvaltningsorgan gjenspeiler dette.

Utvalget foreslår stemmeregler som legger til rette for omforente løsninger. Vedtak i de viktigste sakene som Tanavassdragets fiskeforvaltning skal behandle, må treffes med kvalifisert flertall (minst 2/3). Utvalget mener dette innebærer en sterk oppfordring til å arbeide fram beslutninger som har god forankring blant medlemmene, og dermed bidrar til konstruktivt samarbeid og enighet i viktige saker. Tanautvalgets forslag skiller seg dermed fra forslaget fra samerettsutvalget, som foreslo like mange fiskeberettigede representanter som representanter med bare stangfiskerett.

Samerettsutvalget foreslo også en mer detaljert valgprosedyre. Etter utvalgets oppfatning er vårt forslag mer i tråd med prinsippene for lokal forvaltning, da utvelgelsen i sin helhet overlates til de lokales egne organisasjoner eller institusjoner. Utvalget foreslår at medlemmene velges for fire år, og at funksjonstiden følger kommunevalgperioden. Medlemmene kan byttes ut i funksjonstiden dersom særlige grunner tilsier dette. TF velger selv leder og nestleder for to år om gangen. Ledervervet skal rullere mellom de fiskeberettigede og medlemmene valgt av kommunene. Det legges opp til en overgangsordning hvor de fiskeberettigede velger leder fra opprettelsen av forvaltningsorganet og fram til utløpet av første hele fireårsperiode. Begrunnelsen for dette er at de fiskeberettigede alt i dag har en etablert organisasjon og særskilt kompetanse om forvaltningen av vassdraget.

§ 7 Forvaltning av garnfiske

Med garnfiske menes fiske med stengsel med joddu (posegarn) eller meardi (ruse), settegarn (stågarn), drivgarn og kastenot.

Tanavassdragets fiskeforvaltning, jf § 6, kan dele elva inn i soner der bestemte fiskeberettigete kan utvises fiske. Soneinndelingen og utvisningene skal gjennomgås hvert fjerde år, etter at de fiskeberettigede har fått uttale seg på fellesmøtet jf § 8.

I hver sone ordner de fiskeberettigede selv sitt fiske. Tanavassdragets fiskeforvaltning kan gi nærmere regler om organisering av fisket i sonene. Ved stemmelikhet på sonemøtet avgjøres spørsmålet av Tanavassdragets fiskeforvaltning.

Spørsmål om vilkårene for fiskerett foreligger, avgjøres av Tanavassdragets fiskeforvaltning. Det samme gjelder tvister mellom fiskeberettigede om utøvelsen av fisket, med mindre saken avgjøres på sonemøte.

Tanavassdragets fiskeforvaltning skal føre oversikt over soneinndelingen, og over fiskeberettigede i den enkelte sone.

Som bevis for fiskeretten utsteder Tanavassdragets fiskeforvaltning et laksebrev til hver fiskeberettiget, hvor vilkårene for retten og utøvelsen tas inn.

Kommentar:

Etter denne bestemmelsen kan Tanavassdragets fiskeforvaltning TF dele elva inn i soner for grupper av fiskeberettigede. Denne myndigheten ligger i dag til politimesteren. Det forutsettes at de fiskeberettigede må fiske i en sone som ligger nær eiendommen.

TF gis videre myndighet til å avgjøre om vilkårene for garnfiskerett foreligger, og til å avgjøre eventuelle tvister mellom de fiskeberettigede om utøvelsen av fisket. Disse bestemmelsene var tidligere tillagt politimesteren eller lensmannen, med fylkesmannen som klageinstans. TF gis også i oppgave å utstede laksebrev og føre oversikt over elvas ulike soner og de fiskeberettigede innenfor hver sone. Dette var tidligere politimesterens ansvar. Når det gjelder tvister som ikke egner seg for behandling i det lokale forvaltningsorganet, kan TF henvise partene til rettsvesenet.

Utvalget anbefaler å videreføre dagens ordning med at de fiskeberettigede betaler en avgift for fiske tilsvarende fiskekortprisen for personer med rett til stangfiske. Dette vil være i tråd med praksis i andre norske vassdrag, der rettighetshaverne bidrar økonomisk i forvaltningen av fisket.

Tanautvalget vil i motsetning til Samerettsutvalget ikke åpne for en dispensasjonsadgang som innebærer at det lokale forvaltningsorganet kan gi tillatelse til at andre enn de fiskeberettigede etter Tanaloven kan fiske med garnredskaper.

§ 8 Fellesmøte for fiskeberettigede

Fellesmøte for fiskeberettigede jf § 3, holdes samlet for Tana og Karasjok kommuner minst hvert fjerde år etter innkalling av Tanavassdragets fiskeforvaltning. Fellesmøtet velger de fiskeberettigedes medlemmer til Tanavassdragets fiskeforvaltning.

Fellesmøte i forbindelse med valg av representanter til Tanavassdragets fiskeforvaltning avholdes innen utgangen av november i året for kommunevalg.

Fellesmøtet kan uttale seg om alle spørsmål av betydning for fisk og fisket.

Kommentar:

Utvalget mener at ordningen med fellesmøte, tidligere kalt lakseting, for de fiskeberettigede bør videreføres. Møtet må omfatte de fiskeberettigede i elvedalen. Dette er en endring i forhold til dagens praksis hvor det holdes to atskilte lakseting. Utvalget mener det er viktig at vassdraget ses under ett for å få en mest mulig enhetlig forvaltning. Ett fellesmøte vil kunne bidra til at fiskere fra ulike geografiske områder ser problemstillinger fra hele vassdraget mer i sammenheng. I tillegg vil fellesmøtet ha myndighet til å velge de fiskeberettigedes representanter til TF gjøre det nødvendig med et felles møte for alle fiskeberettigede i vassdraget. Utvalget forutsetter at fellesmøtet sørger for at ulike deler av vassdraget blir representert i TF.

Oppgaven med å innkalle til fellesmøtet overføres fra politimesteren til TF. Det skal avholdes minst ett fellesmøte hvert fjerde år i tilknytning til valg av TF-representanter. I tillegg kan det innkalles til fellesmøter etter behov. Fellesmøtet vil på samme måte som tidligere være et rådgivende organ.

Laksebreveierne i Tanavassdraget (LBT) innkaller til det første fellesmøtet for de fiskeberettigede. Organisasjonen har allerede oversikt over laksebreveierne og nødvendig kunnskap til denne oppgaven.

§ 9 Forvaltning av stangfiske

Med stangfiske menes fiske med stang og håndsnøre fra land og fra båt mot løsning av fiskekort.

Tanavassdragets fiskeforvaltning har ansvar for salg av fiskekort, og fastsetter kortpriser i de norske sidevassdragene og i den nedre, norske delen av vassdraget. Prisen på fiskekort til personer fast bosatt i Tana og Karasjok kommuner og langs sideelvene til Tana i Kautokeino kommune skal være lav. Det samme gjelder for reindriftsutøvere som har rett til stangfiske etter forskriftens § 4.

Kommentar:

Tanavassdragets fiskeforvaltning skal administrere salg av fiskekort og gis myndighet til å fastsette fiskekortpris på den nedre norske delen av vassdraget og i de norske sidevassdragene. Kortprisen for fiske på riksgrensestrekningen fastsettes etter forhandlinger med Finland.

Tanavassdragets fiskeforvaltning fastsetter prisene for fiskekort for stangfiskeberettigete etter § 4 og for allmennheten etter § 5. Prisen på fiskekort for allmennheten (tilreisende fiskere) er et privatrettslig forhold som TF fritt kan bestemme. Imidlertid vil kortprisen til personer med rett til stangfiske kunne påklages, fordi et slikt vedtak retter seg mot enkeltpersoners rettigheter.

§ 10 Innskrenkning av fisket

Dersom hensynet til fiskebestandene eller utøvelsen av fisket tilsier det, kan Tanavassdragets fiskeforvaltning innskrenke adgangen til fisket ut over det som følger av regler gitt i eller i medhold av Lov av 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v. eller overenskomsten med Finland av 24. februar 1989. Innskrenkningene kan gis virkning for alle eller for bestemte grupper, i de norske sidevassdragene og på den nedre, norske delen av vassdraget.

Tanavassdragets fiskeforvaltning kan på samme vilkår, og i de samme områdene, begrense salget av fiskekort.

Kommentar:

Bestemmelsen gir TF myndighet til å begrense omfanget av fisket i de norske sidevassdragene og på den nedre, norske delen av vassdraget utover det som følger av lov om laksefisk og innlandsfisk eller overenskomsten med Finland. Bestemmelsen omfatter både lokale og tilreisende fiskere. Selv om overenskomsten med Finland begrenser mulighetene for forvaltningstiltak i vassdraget, vil bestemmelsen kunne ha vesentlig betydning for enkelte bestander eller i enkelte områder. Dette gjelder for eksempel når lav vannføring hindrer oppgang i sideelver.

§ 11 Oppgaver og disponering av inntekter

Inntekter ved salg av fiskekort brukes av Tanavassdragets fiskeforvaltning til overvåking av fiskebestandene, tilrettelegging av fisket, oppsyn, administrasjon og lignende.

Det etableres et disposisjonsfond for Tanavassdragets fiskeforvaltning. Avkastningen av fondsmidlene benyttes av Tanavassdragets fiskeforvaltning til oppgaver i samsvar med forskriftens formål jf § 2.

Deler av fondet kan benyttes til ekstraordinære tiltak. I slike tilfelle skal fondet bygges opp til opprinnelig beløp så raskt så mulig.

Deler av driftsresultatet settes av til avsetningsfond for å sikre framtidig forvaltning og drift. Gjenstående driftsresultat det enkelte år skal fordeles med 75 % til de fiskeberettigede jf § 3, og 25 % til disposisjonsfondet.

Tanavassdragets fiskeforvaltning er underlagt regnskaps- og revisjonsplikt.

Kommentar:

Bestemmelsen fastsetter at TF skal disponere den norske delen av inntektene fra salg av fiskekort i Tanavassdraget. Dette omfatter inntektene fra fiskekortsalget i de norske sidevassdragene, den nedre norske delen av vassdraget og midler overført fra Finland for fiske på riksgrensestrekningen. Disse midlene disponeres i dag av Fylkesmannen i Finnmark gjennom Tanaelvas lakseoppsynskasse (Tanakassa).

De årlige inntektene fra fiskekortsalget skal benyttes til forvaltnings- og driftsoppgaver. I sammenheng med at oppgaver som nå ligger til statlige myndigheter overføres til TF, er det etter utvalgets oppfatning hensiktsmessig at også inntektene fra fiskekortsalget disponeres av TF. På denne

måten videreføres prinsippet om at inntektene fra fisket benyttes til oppsyn og andre forvaltningsoppgaver tilknyttet vassdraget.

De årlige inntektene fra fiskekortsalget skal benyttes til forvaltnings- og driftsoppgaver. Deler av driftsresultatet settes av til avsetningsfond for å sikre framtidig forvaltning og drift. Midler som ikke blir benyttet det enkelte år, skal fordeles med 75 % til de fiskeberettigede og 25 % til et disposisjonsfond. Utvalget mener en slik fordeling er naturlig ut fra de fiskeberettigedes særskilte rettigheter i vassdraget, og at det er disse som tradisjonelt har hatt inntekter fra fisket.

§ 12 Oppsyn

Tanavassdragets fiskeforvaltning har ansvaret for og organiserer oppsyn med fisket. På riksgrensestrekningen skal oppsynet skje i samråd med Fylkesmannen i Finnmark.

Kommentar:

Bestemmelsen gir TF ansvaret for fiskeoppsynet i Tanavassdraget. Dette ansvaret har tidligere ligget til fylkesmannen, mens selve oppsynet har vært utført av lensmannskontorene i Tana og Karasjøk.

Etter utvalgets vurdering bør utgiftene til oppsynet i de norske sidevassdragene og den nedre norske delen dekkes med midler fra fiskekortsalget. Staten bør imidlertid fortsatt ha ansvar for oppsynet på riksgrensestrekningen, enten gjennom direkte økonomisk støtte til oppsynet, eller gjennom Statens naturoppsyn (SNO).

§ 13 Avtale med Finland

Ved forhandlinger mellom den norske og den finske stat om avtale om fiske i Tanavassdraget skal Tanavassdragets fiskeforvaltning utpeke to representanter til forhandlingsutvalget, en fra de fiskeberettigede etter § 3 og en person med stangfiskerett etter § 4.

Ved regionale forhandlinger med Finland om fiskeregler og fiskekortpriser for tilreisende fiskere skal Tanavassdragets fiskeforvaltning utpeke to representanter til forhandlingsutvalget etter de samme prinsipper som nevnt i første ledd.

Kommentar:

Bestemmelsen innebærer at TF skal være representert i sentrale og regionale forhandlinger med Finland om forvaltningen av fisket i Tanavassdraget. Både de fiskeberettigede og personer med stangfiskerett skal være representert i forhandlingene. Dette er en viktig bestemmelse med hensyn til lokal innflytelse, fordi reguleringsregimet på riksgrensestrekningen, samt for hovedelva nedstrøms grensestrekningen, fastsettes gjennom disse forhandlingene. Resultatet av forhandlingene legger også føringer og har store konsekvenser for forvaltningen av de norske sidevassdragene.

Det følger direkte av finnmarkslovens § 28 at ”forhandlinger med Finland skal skje i samråd med Sametinget, berørte kommuner og dem som har særskilte rettigheter til fisket i disse”.

§ 14 Utestenging fra fiske

Ved brudd på bestemmelse gitt i denne forskriften eller i medhold av Lov av 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v. eller overenskomsten med Finland, kan Tanavassdragets fiskeforvaltning vedta at fiskerettshaver eller annen fisker skal utestenges fra fiske i Tanavassdraget for inntil to år. Ved gjentatt eller særlig grov overtredelse kan vedkommende utestenges for inntil fem år.

Kommentar:

Bestemmelsen gir TF myndighet til å utestenge personer fra fiske dersom de fisker i strid med regler gitt i denne forskriften eller i lov om laksefisk og innlandsfisk. Dette innebærer at en person som fisker ulovlig kan risikere utestenging i tillegg til straff etter lov om laksefisk og innlandsfisk. Vedtak om utestenging kan påklages til Direktoratet for naturforvaltning etter § 15. Utvalget anser det som svært viktig at fiskereglene følges, blant annet for å hindre overbeskatning. En eventuell utestenging fra fisket vil av de fleste oppleves som en strengere reaksjon enn en bot, og vil derfor kunne virke preventivt i forhold til overtredelser.

§ 15 Saksbehandling og klage

For Tanavassdragets fiskeforvaltning gjelder forvaltningsloven av 10. februar 1967 kapittel II om ugildhet, § 11 om veiledningsplikt, § 11 a om saksbehandlingstid og foreløpig svar og §§ 13 til 13 f om taushetsplikt tilsvarende.

Tanavassdragets fiskeforvaltning skal gi rettighetshaverne forhåndsvarsel og adgang til å uttale seg etter reglene i forvaltningsloven § 16 før det treffes vedtak som kan ha rettslige eller faktiske konsekvenser for dem.

Tanavassdragets fiskeforvaltnings saksdokumenter er offentlige etter reglene i offentlighetsloven av 19. mai 2006 nr. 16. Ved avslag på begjæringer om innsyn kan spørsmålet om adgang til å unnta dokumentet fra offentlighet påklages til Direktoratet for naturforvaltning.

Klage over vedtak av Tanavassdragets fiskeforvaltning som er bestemmende for rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer jf §§ 7, 9, 10 og 14, avgjøres av Direktoratet for naturforvaltning. Direktoratet kan prøve alle sidene av en sak, men kan ikke av eget tiltak omgjøre vedtak fattet av Tanavassdragets fiskeforvaltning.

Kommentar:

Bestemmelsen innebærer at de relevante delene av forvaltningsloven og offentlighetsloven gjelder for virksomheten til TF. Bestemmelsen betyr også at vedtak som angår rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer kan påklages til Direktoratet for naturforvaltning. Direktoratet kan ikke omgjøre TFs vedtak av eget tiltak, slik klageorganer normalt kan etter forvaltningsloven § 35. Begrunnelsen for en slik begrensning er i første rekke hensynet til lokalt selvstyre, og at det etter utvalgets oppfatning bør være minst mulig innblanding fra sentrale myndigheter i TFs saksbehandling.

§ 16 Ikrafttreden

Denne forskriften trer i kraft.... Samtidig oppheves Kgl. res av 1. april 1911 om bestemmelser angående måter og betingelsene for fiskerettens utøvelse i Tanavassdraget.

Kommentar:

De relevante bestemmelser i 1911-resolusjonen er inntatt i utvalgets forslag til forskrift, og resolusjonen kan derfor oppheves når forskriften trer i kraft.

6.4 Forslag til lovendring

Utvalget har i henhold til mandatet vurdert om lov om Retten til Fiskeri i Tanavasdraget i Finmarkens Amt av 23. Juni 1888 Nr.1, bør erstattes med ny lov, men anbefaler at 1888-loven blir stående. Loven har tradisjonelt hatt stor betydning for de fiskeberettigede som utgjøres av laksebreveierne i elvedalen, og regulerer deres særlige fiskerett. Loven har også vært gjennomgått med tanke på språklig modernisering, men dette lar seg vanskelig gjøre uten å erstatte loven med en ny lov.

For å ivareta behovet for en lovfesting av stangfiskeretten og fastslå allmennhetens adgang til fiske, foreslår utvalget imidlertid et nytt annet ledd i Finnmarksloven § 28 med følgende ordlyd:

Fiskeberettigede etter lov om Retten til Fiskeri i Tanavasdraget i Finmarkens Amt av 23. Juni 1888 Nr.1 (Tanaloven) og forskrift gitt i medhold av denne, har rett til fiske med de til enhver tid tillatte fiskeredskaper. Elvedalens befolkning for øvrig har rett til fiske med stang og håndsnøre, fra land og fra båt, til en lav pris. Det samme gjelder reindriftsutøvere som ikke bor i disse områdene når de driver reindrift i elvedalen. Utøvelsen av stangfiske må ikke skje til fortrengsel for de fiskeberettigedes fiske. Allmennhetens adgang til fiske reguleres i forskrift.

Utskrift av Tanaloven følger vedlagt.

7. Økonomiske og administrative konsekvenser

7.1 Økonomiske konsekvenser

Opprettelsen av Tanavassdragets fiskeforvaltning vil i utgangspunktet ikke medføre økte utgifter over statsbudsjettet, jf administrative konsekvenser 7.2. Forslaget om at TF skal få overført inntående kontantbeholdning i Tanakassen som et disposisjonsfond på det tidspunktet organet opprettes vil imidlertid innebære en engangsoverføring av fondets kontantbeholdning fra staten til det lokale forvaltningsorganet. Per desember 2009 utgjør dette om lag 7 mill. kr. Denne overføringen vil sikre at TF har tilstrekkelig økonomisk handlefrihet for gjennomføring av pålagte forvaltningstiltak.

Utvalget foreslår videre at virksomhet og forvaltningstiltak i regi av Tanavassdragets fiskeforvaltning skal være selvfinansierende med utgangspunkt i inntekter fra salg av fiskekort i vassdraget. Forslaget om overføring av inntektene av fiskekortsalget innebærer at inntekter og utgifter til forvaltningstiltak ikke lenger føres i statsregnskapet. I dag er de årlige inntektene fra salg av fiskekort på om lag 3 - 4 mill kr.

Engangsoverføringen av Tanakassen og adgangen til å disponere fiskekortinntektene til forvaltningstiltak er en nødvendig forutsetning for at oppgaver som i dag er tillagt staten skal kunne overføres til TF. På samme måte som til nå kan en forvente at hoveddelen av utgiftene for det nye forvaltningsorganet vil gå til å dekke utgiftene knyttet til fiskeoppsynet. I tillegg til lønns- og driftsutgiftene knyttet til oppsynet har staten brukt ressurser på diverse forvaltnings- og overvåkingsaktiviteter. De siste årene er det også brukt en del midler til nødvendige forskningsaktiviteter, disse bør imidlertid etter utvalgets oppfatning finansieres av staten i framtiden, på grunn av vassdragets status som grensevassdrag og nasjonalt laksevassdrag.

De siste årene er det også brukt en del ressurser på å bygge opp de fiskeberettigedes organisasjon, både til drift og til gjennomføring av prosjekter.

Utvalget mener at det bør vurderes en grunnfinansiering for å sikre at de oppgavene som blir tillagt TF blir ivarettatt og om nødvendig styrket. Som et alternativ til grunnfinansiering kan det vurderes en tilsagnsfullmakt som kan benyttes i spesielle tilfeller, som for eksempel svikt i inntektene fra salg av fiskekort. Utvalget mener også at staten bør ta ansvaret for finansieringen av oppsynet på riksgrensestrekingen. De årlige kostnadene for dette er anslått til om lag 1 mill kr. Utvalget legger til grunn at Miljøverndepartementet etablerer nærmere rammer for TFs utøvende virksomhet og en hensiktsmessig styringsdialog omkring bruken av de midlene som stilles til disposisjon.

7.2 Administrative konsekvenser

Utvalgets forslag innebærer at politimesteren og lensmannen ikke lenger vil ha en rolle i den generelle fiskeforvaltningen i vassdraget, med unntak for ordensmessige forstyrrelser eller lovbrudd knyttet til fisket. Også fylkesmannen vil få færre oppgaver, selv om embetets ansvar for den regionale fiskeforvaltningen forblir uendret. Fylkesmannen skal i henhold til utvalgets forslag fortsatt ha et ansvar for oppsynet på riksgrensestrekingen i samarbeid med Tanavassdragets fiskeforvaltning. Fylkesmannen vil også ha det formelle ansvaret for forhandlinger med Finland om fiskeregler for tilreisende fiskere, men utvalget forutsetter at dette skjer i nært samarbeid med TF jf § 13.

7.3 Konsekvenser for avtalen med Finland

Utvalgets forslag innebærer at noen artikler i overenskomsten med Finland og forskrifter gitt i medhold av denne må endres. Det må presiseres i artiklene 4, 5, 7, 9 og 12 at myndighet og ansvar som i dag ligger til ulike statlige myndigheter helt eller delvis blir tillagt Tanavassdragets fiskeforvaltning.

Vedlegg til rapporten

Vedlegg 1: Mandat

Vedlegg 2: Betenkninger

Johan Fredrik Remmen: Retten til fiske i Tana etter høyesterettsdommen 10.2.1994 og finnmarksloven av 17.6.2005

Steinar Pedersen: Noen momenter angående lokalbefolkningen og stangfiskeretten på norsk side av Deatnu, Tanavassdraget.

Arne G. Arnesen: Nærmere om retten til stangfiske for elvedalens befolkning i Tanavassdraget

Vedlegg 3: Overenskomst mellom kongeriket Norge og republikken Finland om felles forskrifter om fisket i Tanaelvas fiskeområde.

Vedlegg 4: Lov om retten til fiskeri i Tanavasdraget, Finnmark fylke, 23. juni 1888 Nr. 1

Vedlegg 5: Kongelig resolusjon av 1. april 1911

Vedlegg 7: Naturgrunnlaget for samisk kultur (NOU 1997: 4) (elektroniske lenker)

Kap. 5.5 Laksefiske i Tana og Alta <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/nouer/1997/nou-1997-4/6/5.html?id=343355>

Kap. 11.3 Lov om fiske i Tana, Neiden og Alta

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/nouer/1997/nou-1997-4/12/3.html?id=343462>

Kap. 10.3 Merknader til lov om fiske i Tana, Neiden og Alta

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/nouer/1997/nou-1997-4/11/3.html?id=140739>

Vedlegg 8: Innst. O. nr. 80 (2004-2005) fra justiskomiteen om lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven).

<http://www.stortinget.no/Global/pdf/Innstillinger/Odelstinget/2004-2005/inno-200405-080.pdf>

**DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT**

SE VEDLAGTE ADRESSELISTE

Deres ref	Vår ref	Dato
	200604009-23/SH	28.11.2008

Lokal forvaltning av fisket i Tanavassdraget – revidert mandat og personlige stedfortredere

Det vises til brev av 6.06.2008, samt til gjennomgang av saken på 2. og 3. møte i Tanautvalget. De avtalte justeringene i mandatet og utpeking av personlige stedfortredere er inntatt i det følgende.

1 Oppnevning

Følgende ble i ovennevnte brev av 6. juni oppnevnt som medlemmer i utvalget:

- Heidi Ekstrøm, Miljøverndepartementet (leder)
- Frank Martin Ingilæ, Tana kommune
- Kjell Sæther, Karasjok kommune
- Reidar Varsi, Laksebreveierforeningen for Tanavassdraget
- Edvard Nordsletta, Laksebreveierforeningen for Tanavassdraget
- Ingrid Nordal, Tanavassdragets laksefiskeforening
- Karl-Arne Larsson, Norges Jeger og Fiskerforbund
- Audhild Schanche, Sametinget

Følgende er personlige stedfortredere for medlemmene i tilfelle fravær:

- for Heidi Ekstrøm: Steinar Hermansen
- for Frank Martin Ingilæ: Hartvik Hansen

- for Kjell Sæther: Ragnhild Vassvik Kalstad
- for Reidar Varsi: Else Margrethe Ballo
- for Edvard Nordsletta: Alma Hellander
- for Ingrid Nordal: Viktor Trosten
- for Karl-Arne Larsson: Sigve Nedredal
- for Audhild Schanche: Hege Fjellheim Sarre

Medlemmene kan ha med seg rådgivere etter nærmere avtale med Miljøverndepartementet.

2 Mandat

Utvalget gis følgende mandat:

Utvalget skal utarbeide forslag til oppfølging av finnmarkslovens kapittel 4 for Tanavassdraget, jf. også kapittel 1.

De grunnleggende føringene for arbeidet er nedfelt i Stortingets vedtak og merknader i saken, jf. Innst.O.nr.80 (2004-2005) om lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven).

Som del av arbeidet skal utvalget:

5. Utarbeide forslag til forskrift i henhold til finnmarksloven § 28, jf. kapittel 1.
6. Gjennomgå lov 23. juni 1888 nr. 1 om Retten til fiskeri i Tana-vassdraget i Finnmarkens Amt (Tanaloven) med sikte på modernisering og innpassing av reglene i annen lovgivning og i samsvar med alders tids bruk, lokale sedvaner og folkeretten.
7. Vurdere behovet for og eventuelt foreslå mulige endringer i regelverk og overenskomster med Finland.
8. Vurdere behovet for og eventuelt foreslå andre lov- og forskriftsendringer som følger av utvalgets forslag under pkt 1-3 ovenfor.

Det følger direkte av finnmarksloven at den nye fiskeforvaltningen skal være lokal og rettighetsbasert. I den forbindelse vises det til at Stortinget har fastslått at rettighetene tilhører lokalbefolkningen. De særskilte rettighetene er dels nedfelt i lov, blant annet Tanaloven, og følger dels av alders tids bruk og lokale sedvaner. Arbeidet med en ny fiskeforvaltning skal derfor i utgangspunktet ikke være en rettighetsutredning. Utvalget må likevel påse at den lokale fiskeforvaltningen blir utformet i samsvar med gjeldende rettigheter.

Den lokale forvaltningen skal i størst mulig grad være tilpasset den ordinære fiskeforvaltningen, jf lov 15. mai 1992 nr. 46 om laksefisk og innlandsfisk m.v. Det følger av dette at det skal legges til rette for forsvarlig ressursutnyttelse, lokal verdiskaping og tilgang for allmennheten.

Samerettsutvalgets utredning NOU 1997:4 er sentral for utvalget. Det er likevel Stortingets vedtak i forbindelse med finnmarksloven som gir rammen for oppdraget.

Utredningen vil ikke berøre Finnmarkseiendommens saksområder og rettigheter eller være en sak for Finnmarkskommisjonen.

Eventuelle problemstillinger som ikke er tilstrekkelig fanget opp i mandatet skal forelegges Miljøverndepartementet. Departementet vil konsultere med Sametinget før det eventuelt gjøres endringer eller presiseringer i mandatet.

Utvalgets forslag skal foreligge innen 1. november 2009.

3 Sekretariat

Sekretariatet ivaretas av Direktoratet for naturforvaltning. Sekretariatet skal holde nær kontakt med utvalgsmedlemmene og med Sametingets administrasjon, om ønskelig basert på særskilte avtaler.

4 Arbeidsform

Utvalget skal ha en åpen og inkluderende arbeidsform. Som del av dette skal det holdes åpne informasjons- og drøftingsmøter underveis i arbeidet. Finske myndigheter og interesser holdes informert etter nærmere avtale med Miljøverndepartementet.

Utvalget kan benytte seg av ekstern kompetanse etter nærmere avtale med Miljøverndepartementet.

5 Kompensasjon

Utvalgets medlemmer, med unntak for medlemmene fra Miljøverndepartementet og Sametinget, gis kompensasjon i henhold til reglene for dekning av utgifter i statlige råd og utvalg.

Med hilsen

Torkel Ramberg (e.f.)
ekspedisjonssjef

Steinar Hermansen
avdelingsdirektør

Adressater:

Tana kommune, 9845 TANA

Karasjok kommune, 9730 KARASJOK

Laksebreveierforeningen for Tanavassdraget, Ringveien 43, 9845 TANA

Tanavassdragets laksefiskeforening, Ingrid Nordal, Båteng, 9845 TANA

Karasjok jeger- og fiskeforening, 9730 KARASJOK

Sametinget, Postboks 144, 9735 KARASJOK

Kopi:

Direktoratet for naturforvaltning, Tungasletta 2, 7485 TRONDHEIM

Fylkesmannen i Finnmark, Statens hus, 9815 VADSØ

Finnmarkseiendommen, Postboks 133, 9811 VADSØ

Tana jeger- og fiskeforening, 9845 TANA

RETTE TIL FISKE I TANA ETTER HØYESTERETTSDOMMEN 10.2.1994 OG FINNMARKSLOVEN AV 17.6.2005

1. Innledning

Det vises til mail 16. desember 2008 hvor jeg ble bedt om å utarbeide en kort skriftlig betenkning om hva som er gjeldende rett i lys av høyesterettsdommen av 1994 og finnmarksloven. Forholdet mellom laksebreveierne, elvedalens befolkning og allmennheten for øvrig skal beskrives.

Utredningen er forutsatt fremlagt for Tanautvalget som skal foreslå en ny forvaltningsordning for Tanavassdraget. Denne forvaltningsordning skal være *lokal* og *rettighetsbasert*.

Avklaring av rettighetene må som utgangspunkt knyttes til en tolkning av Tanaloven. Tanaloven av 23.6.1888 nr. 1 er formulert slik:

”§ 1. Fiskeri i Tanaelven (dennes Grændse mod Sjøen regnet til en ret Linie fra Grønnesodden til Skuggemælen) og dens Bielve kan alene udøves af de i Elvedistriktet fast bosiddende Mænd eller kvinder, som bruger egen eller paa Aaremaal leiet Jord i Distriktet. ¹ Fiskeretten tilkommer dog kun et Medlem af hver Husstand, nemlig Husbonden eller den, til hvem han begjærer Retten overdraget. De nærmere Bestemmelser angaaende Maaden og Betingelserne for Fiskerirettens Udøvelse fastsættes af Kongen eller den, han dertil bemyndiger.

Foranstaaende Bestemmelse er ikke til Hinder for, at Fogden efter Kongens nærmere Bestemmelse kan meddele andre end de Fiskeriberettigede Tilladelse til i Tanavasdraget at drive Stangfiske efter Lax og Sjørret.

§ 2. Ulovlig fiskeri i vassdrag eller overtredelser av bestemmelser som er gitt i medhold av § 1, straffes med bøter.”

Det er for det første spørsmål om hvilke rettigheter som tilkommer den krets som er nevnt i lovens § 1 første ledd, de såkalte ”Fiskeriberettigede”. Derneft må rammene for statens rett etter lovens § 1 annet ledd avklares. Endelig er det spørsmål om andre enn de fiskeriberettigede og staten har rettigheter.

2. Rettskildematerialet

Hovedkilden for belysning av rettighetsspørsmålet er Høyesteretts dom av 10.2.1994 og det materiale som ligger til grunn for dommen.

Den forutgående dom av Hålogaland lagmannsrett av 7.5.1992 kaster også et visst supplerende lys over problemstillingene der Høyesterett forholder seg taus. Under behandlingen for lagmannsretten inngikk laksebreveierne og staten et forlik med hensyn til den geografiske avgrensning av rettighetene.

Det nevnes også at Tana og Varanger herredsrett avsa dom 19.3.1984 i tvist om rett til å fiske med faststående redskap for visse andre grupperinger enn de som er nevnt i Tanalovens § 1 første ledd. Dommen ble påanket, men anken senere trukket.

Finmarkslovens forarbeider er noe spesielle idet lovforslaget vedrørende Tana først ble formulert av justiskomiteén.

3. Laksebreveiernes rettigheter

Laksebreveiernes har for det første enerett til å fiske med faststående redskap.

Det er uomtvistet at laksebreveierne også kan fiske med annet redskap, såkalt stangfiske som også omfatter fiske med håndsnøre.

Fiskeretten gjelder Tanavassdraget med sidevassdrag så langt laks- og sjørett går. Den gjelder alle fiskeslag og de til enhver tid tillatte fiskeredskaper. Dette ble protokollert under forhandlingene for lagmannsretten og er inntatt i lagmannsrettens dom 7.5.1992.

Når det gjelder grunnlaget for Laksebreveiernes rettigheter, har det vært en diskusjon om det dreide seg om rettigheter ervervet før loven av 1888. Forholdet kunne ha betydning ikke bare for rettighetenes innhold, men også styrken av rettighetene. Høyesterett uttaler om dette i dommen side 8:

”Jeg har allerede nevnt den usikkerhet som jeg mener var til stede om fiskerettighetene i Tanavassdraget før Tanaloven. Og jeg finner det tvilsomt om de fiskerettigheter som Tanaloven fastsatte, var etablert før de ble fastslått i loven. Det er imidlertid ikke nødvendig å ta standpunkt til spørsmålet. Etter mitt syn er det ved loven av 1888, ved den kgl. res. av 1911 og ved senere praksis under enhver omstendighet skapt fiskerettigheter for laksebreveierne, som staten må respektere ved sine disposisjoner når det gjelder fiskekortsalg for stangfiske.”

Laksebreveierne må tåle den begrensning i rettighetene som følger av statens rett i henhold til Tanalovens § 1 annet ledd, jf. nedenfor.

Laksebreveierne må også tåle den regulering fiskerimyndighetene gjennomfører av hensyn til laksestammen og forsvarlig forvaltning for øvrig.

4. Statens rett til salg av fiskekort

Høyesterettssaken fra 1994 gjaldt to hovedspørsmål; for det første om staten har enerett til salg av stangfiskekort eller om også laksebreveierne kan selge kort – og for det andre om staten ved sitt salg av fiskekort har gått laksebreveiernes rettigheter for nær, særlig ved å selge billigere fiskekort til den del av lokalbefolkningen som faller utenfor kretsen av laksebreveiere. Sagt på en annen måte – tvisten for Høyesterett gjaldt forholdet mellom første og annet ledd i Tanalovens § 1.

Høyesteretts dom avklarer at laksebreveierne ikke kan selge fiskekort. Denne rettigheter ligger alene til staten. Høyesterett uttrykker ingen tvil på dette punkt. Det synes å være lagt stor vekt på at man sto overfor noen usikre rettighetsforhold da loven kom, og at det siden har vært en fast praksis, forankret så vel i loven av 1888 som av kgl.res av 1911.

Når det gjelder det andre hovedspørsmålet, om staten ved salg av rimelige fiskekort og disponering av inntektene fra kortsalg, urettmessig har gått laksebreveierens rettigheter for nær, uttrykker Høyesterett mer tvil selv om staten ble frifunnet også på dette punkt. Fra dommen s. 9 gjengis:

” Ut fra det jeg har sagt om det vern laksebreveierne har for sin fiskerett i Tanavassdraget, finner jeg det lite tvilsomt at staten ved sin utleie av stangfiskerett må ta hensyn til de fiskeberettigede. Staten kan neppe være berettiget til salg av fiskekort i et slikt omfang at det i virkeligheten innebærer en overføring av fiskerett fra de fiskeberettigede til grupper uten fiskerett. Hvilken grense som her skal trekkes, kan være noe uklart. Men etter det som foreligger i saken, finner jeg ikke at staten ved det salg som inntil nå er drevet, har overskredet denne grense.”

Saken for Høyesterett nødvendiggjorde ikke å være helt tydelig på hvor grensen for inngrep i laksebreveierens fiskerett går, men siden Høyesterett uttrykker en viss tvil, har det interesse å trekke frem den faktiske situasjon som forelå da Høyesterett behandlet saken. Høyesterett trekker her frem forholdet mellom det laksebreveierne fisker og det andre fisker. I tillegg vises til det forhold at lokalbefolkningen må antas å ha fisket i lang tid, også før ordningen med billige fiskekort for lokalbefolkningen ble innført i 1938.

5. Rett for lokalbefolkningen utenom laksebreveierne

Saken for Høyesterett gjaldt ikke spørsmålet om lokalbefolkningen har en rett til stangfiske. Denne problemstilling var imidlertid kjent for Høyesterett, gjennom statens innlegg. Statens argumentasjon for frifinnelse var imidlertid ikke forankret i at lokalbefolkningen for øvrig hadde rettigheter som måtte hensyntas.

Høyesterett tar i sin dom selvsagt ikke standpunkt til dette spørsmålet, men Høyesteretts premisser innebærer forutsetningsvis at rettighetsposisjon til lokalbefolkningen for øvrig er mer indirekte og går gjennom statens fiskekortsalg. Det ovenfor siterte avsnitt fra dommen s. 9 viser at Høyesterett legger nokså avgjørende vekt på den ordning som ble etablert ved loven 1888 og kgl. res. 1911 med senere praksis. Lokalbefolkningens langvarige utøvelse av fiske og de interesser som ligger i dette, styrker statens rettslige posisjon. Formelt står man ikke overfor en fiskerett for lokalbefolkningen i tradisjonell forstand, men reelt sett står man overfor en interesse som har en sterk forvaltningsmessig forankret beskyttelse.

Etter min mening er det ikke behov for noen formell avklaring av posisjonene til den delen av lokalbefolkningen som ikke faller inn under kretsen av laksebreveiere, jf. pkt. 7.2 nedenfor. Jeg kan for øvrig vanskelig se for meg at en fortsatt rettslig behandling vil gi et annet resultat i forholdet mellom laksebreveierne og staten/lokalbefolkningen enn det som er uttrykt gjennom Høyesteretts dom.

6. Allmennheten for øvrig

Denne gruppe har ingen fiskerett i vanlig forstand, men har en viss faktisk beskyttelse i lovens formulering om salg av fiskekort, bakgrunnen for denne ordning og den praksis som har vært.

7. Finnmarksloven

Lovens § 28 lyder som følger:

”§ 28. Fisket i Tana- og Neidenvassdragene

I Tana- og Neidenvassdragene har lokalbefolkningen særskilte rettigheter til fiske på grunnlag av lov, alders tids bruk og lokal sedvane.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om forvaltningen og utøvelsen av fisket. Forskriften skal legge til rette for en lokal, rettighetsbasert forvaltning av fiskeressursene i samsvar med overenskomster med Finland om fisket i Tana- og Neidenvassdragene.

Utarbeidelsen av forskrifter og forhandlinger med Finland om fisket i Tana- og Neidenvassdragene skal skje i samråd med Sametinget, berørte kommuner og dem som har særskilte rettigheter til fisket i disse vassdragene.”

Det er reist spørsmål om Finnmarksloven bidrar til ytterligere avklaring av rettighetene, herunder om det som følger av høyesterettsdommen må modifiseres. Ved vurderingen av dette spørsmål er det vesentlig å skille mellom materielle rettighetsforhold og regulering/forvaltning av rettighetene.

7.1 Spørsmål om materielle rettigheter

Lovteksten er knapp om dette tema. Den sier kun at *”I Tana- og Neidenvassdragene har lokalbefolkningen særskilte rettigheter til fiske på grunnlag av lov, alders tids bruk og lokal sedvane”*.

Lovteksten sier intet om hvilke rettigheter det dreier seg om, men i komitéflertallets bemerkninger heter det at *”Reglene som foreslås, bygger på eksisterende rettigheter og vil ikke gripe inn i disse.”*

Med dette må forstås at det fra Stortingets side ikke er ment å gjøre noen endring i den eksisterende rettighetssituasjon. For avklaring av rettighetsspørsmålene gir Stortingets behandling derfor ingen bidrag. Rettighetssituasjonen må baseres på det rettskildebildet som var før behandlingen i Stortinget.

Dette bestyrkes også av det forhold at Regjeringen i Ot prp nr. 53 (2002-2003) side 100 ga uttrykk for at spørsmålene om rettigheter til fiske i Alta-, Tana- og Neidenvassdragene var omfattende og komplekse. Det hører også med at Samerettsutvalget, etter å ha gitt uttrykk for at spørsmålet om lokalfolks rett til stangfiske ikke hadde fått noen endelig rettslig avklaring, NOU 1997:4 side 280, foreslo å lovfeste rett til stangfiske for personer som bor i Tana eller Karasjok, NOU s. 514. I den utstrekning Stortinget da hadde ambisjon om å løse noen materielle omtvistede spørsmål, måtte det i tilfellet skje på annen måte enn det som kom til uttrykk fra Stortingets side.

Det følger av dette at Finnmarksloven ikke kan ta til inntekt for noen bestemt løsning verken i forhold til spørsmålet om hvilken beskyttelse laksebreveierne har i forhold til statens disposisjoner eller i spørsmålet om det eksisterer tradisjonelle rettigheter for lokalbefolkningen utenom laksebreveierne.

7.2 Forvaltningsmessige spørsmål

Det vises til Finnmarksloven § 28 annet og tredje ledd. Loven inneholder på dette punkt noen klare føringer.

Selv om loven bruker uttrykket "kan" i forbindelse med utarbeidelse av forskrift, er det slik at Stortinget forventer at det utarbeides en mer detaljert regulering gjennom forskrift, jf. flertallets bemerkninger, og utarbeidelsen av disse forskriftene skal skje i samråd med Sametinget, berørte kommuner og dem som har særskilte rettigheter til fisket.

Derneft er det gitt føring om at forvaltningen skal være *lokal* og at den skal være *rettighetsbasert*.

Det kan tenkes å være visse utfordringer i hva som skal legges i "*rettighetsbasert*" forvaltning. Det er Regjeringen (Kongen) som fastsetter forskriftene, og det er ikke gitt at Regjeringen setter likhetstegn mellom rettighetsbasert i denne sammenheng og det rettighetsbegrep som ligger i Tanaloven. Men dette kan fort bli en akademisk diskusjon. Det er nemlig ingen tvil om at staten er rettighetshaver etter Tanaloven, og staten har etablert en langvarig praksis for at også andre deler av lokalbefolkningen enn laksebreveierne skal tilgodeses. Når forvaltningen da skal skje lokalt, vil det ikke være i strid med loven om andre lokale enheter enn laksebreveierne deltar i forvaltningen. Det er lang tradisjon for at lokalbefolkningens interesser ivaretas av kommuner, og det er heller intet i veien for at det kan skje gjennom en representativ lokal forening.

Utfordringen er nok større når det gjelder hvilke oppgaver et lokalt forvaltningsorgan skal ha og hvordan innflytelsen i organet skal være. En del spørsmål er av faglig karakter og felles for alle interessegrupper. Andre spørsmål er av en slik karakter at det kan være interessekonflikt mellom laksebreveierne og andre, eksempelvis problemstillinger av den karakter Høyesterett behandlet i 1994. På grunn av avgrensningen av oppdraget går jeg ikke nærmere inn på det.

MED VENNLIG HILSEN

ADVOKATFIRMAET HAAVIND AS

Johan Fr. Remmen

Advokat

j.remmen@haavind.no

Notat, 19.5.09.

Fra: Steinar Pedersen

Til: Utvalget for lokal forvaltning av Tanavassdraget.

Att: Heidi Ekstrøm, leder

NOEN MOMENTER ANGÅENDE LOKALBEFOLKNINGEN OG STANGFISKERETTEN PÅ NORSK SIDE AV DEATNU, TANAVASSDRAGET.

1. Tanadalen - kort oversiktshistorikk frem til 1751/1809.

Tanadalen er et meget gammelt samisk bosettings- og kulturområde, med bosettingsspor iallfall 7-8 000 år tilbake i tid. Det er også grunn til å tro at det har vært drevet laksefiske i vassdraget, like lenge som folk har hatt tilhold i området, etter siste istid.

De første skriftlige kildene er fra 1500-tallet. Disse viser at ingen av de omkringliggende statene hadde fått eneherre-dømme over Tanadalen eller samene som bodde der. Selv om samene her, til rundt begynnelsen av 1600-tallet betalte skatt til både Sverige, Danmark-Norge og Russland, hadde de likevel en form for selvbestemmelse gjennom organisering i siidaer. I Tanadalen fantes det 4-5 slike siidaer, hvor siidamedlemmene i fellesskap rådde over det landområdet som hørte til siidaen.

Jakt og fangst var viktig. Helt sentral i så måte var villreinfangsten. Likeledes var laksefisket en basisnæring, og samene hadde ved begynnelsen av 1600-tallet en eiendomsliknende posisjon i forhold til dette fisket.

I 1595 falt Russland bort som skattleggingspart. Etter en krig noen år seinere, ble Danmark(m/Norge) og Sverige (m/Finland) i 1613 enige om at kyst- og fjordområdene i Finnmark, skulle ligge under ensidig dansk-norsk jurisdiksjon. Dette fikk også konsekvenser for den territorielle oppdelingen av Tanadalen.

Fra da av og frem til grensetrekkingen i 1751, hadde Danmark-Norge enejurisdiksjonen over de 3-4 nederste milene av Deatnu (Teno,Tana). Resten av dalen, sammen med hele den øvrige delen av Indre-Finnmark, lå under svensk geistlig og verdslig jurisdiksjon. Men – samene der måtte likevel betale skatt også til Danmark-Norge.

Fra denne perioden har man kilder som viser at samene i dette området stadig hadde en eiendomsrettslig posisjon når det gjaldt naturgodene i området¹, inklusive laksefisket i Deatnu - et forhold som ble respektert av svenske myndigheter. Blant annet finner man eksempler på at samene i det *svenske* området gikk til søksmål mot laksefiskere lengre nede ved vassdraget, i tilfeller hvor de mente at de hadde tapt fangst på grunn av ulovlig fiske.

Flere forskere mener at en av grunnene til at Danmark-Norge fikk herredømmet over den indre delen av Finnmark gjennom grensetraktaten i 1751, og dermed også hele nord- og vestsiden av Deatnu – var at landet fulgte undersåttene inn under dansk-norsk eneherre-dømme.

I hundreåret før 1751 endret næringslivet karakter. Reindriftnomadismen, med flyttinger fra kyst til innland og omvendt, utviklet seg i større grad. De første kvenene som slo seg ned i Karasjøen omkring 1720, drev trolig med mer husdyrhold enn elvesamene til da hadde hatt for vane. Og – den samiske befolkningen i Tanadalen utøvde også et til dels omfattende fiske i de nærmeste fjordene. Men – laksefisket ser ut til å ha vært et bærende element i livsgrunnlaget, både før og etter 1751. Kilder fra

¹ Jebens, Otto: Eiendomsretten til grunnen i Indre-Finnmark. Oslo1999.

første halvdel av 1700-tallet viser også at Tanasamene hadde eneretten til laksefiske på de nederste milene av elven.

I 1809 ble Finland utskilt fra Sverige, og ble et storfyrstedømme under den russiske tsaren. Dermed ble grensen ned gjennom Tanavassdraget fra da av, grense mellom Finland og Norge. Heller ikke denne endringen, eller at Norge ble løst fra Danmark i 1814, og tvunget inn i en personalunion med Sverige, fikk noen umiddelbare følger for laksefisket som ble drevet av den overveiende samiske befolkningen i Tanadalen.

2. Lappekodisillen og laksefisket i Tanavassdraget.

Som nevnt ble grensen mellom Norge og Sverige (Etter 1809, Finland) trukket slik den går i dag, i 1751 Gjennom et tillegg til grensetraktaten, "*1ste Codicil og Tillæg*", senere kalt Lappekodisillen, ble samene – fra Trøndelagsfylkene og nordover - etter gammel sedvane sikret retten til fortsatt å bruke land og vann på begge sider av den nye grenselinjen. Utsjok- (og Enaresamene) ble dessuten sikret handelsrett på norsk side.

Bakgrunnen for dette omfattende rettighetsdokumentet på 30 paragrafer, er at statene som trakk den nye grensen i 1751, anerkjente samene som et eget folk med grunnleggende rettigheter og rett til en fremtid. De ble derfor enige om å lage regler for å sikre at "*den Lappiske Nation*" fortsatt skulle kunne bestå, selv om det ble trukket en grense gjennom områdene deres. Disse reglene skulle ha samme kraft som grensetraktaten selv.

De fleste bestemmelsene i Lappekodisillen er reindriftsrelaterte. Det henger trolig sammen med at reindriftssamene var den samegruppen som hadde størst behov for nye regler i forbindelse med grensetrekkingen. Men – det man ser innen laksefisket i Deatnu – er at det gamle samiske fellesskapet fortsatte som om det ikke skulle være kommet noen grense.

Man utviklet også nye samarbeidsformer og fangstmetoder, hvor den samiske allmuen på begge sider av elven drev fiske i fellesskap på tvers av grenselinjen. Det er helt i tråd med det som er det bærende prinsippet i Lappekodisillen, nemlig sikringen av det materielle grunnlaget for den samiske kulturen. I forbindelse med en gjennomgang av fiskerettsutviklingen i vassdraget, kunne det vært grunn til – ikke minst i forhold til urfolksperspektivet – å gi en noe bredere presentasjon av dette grunnleggende samiske rettsdokumentets betydning i forhold til laksefisket i Deatnu. Det er imidlertid ikke mulig innenfor rammen av dette arbeidet.

Her vil jeg derfor bare kort nevne at man finner en rekke eksempler på at Lappekodisillen har vært en viktig faktor både når det gjelder forholdet til både rettigheter og forvaltning innen laksefisket. Blant annet argumenterte dansk-norske myndigheter mot slutten av 1700-tallet, med at påstått ulovlig fiske på svensk side lengre nede i vassdraget, stred mot bestemmelsene fra 1751, og var et brudd med den retten til laksefiske som de bofaste karasjoksamene hadde, både før og etter at grensen ble trukket. Et fiske "*... i hvis Besiddelse de være, saavel da bemeldte Traktat blev sluttet, som baade før og siden*".

I første halvdel av 1830-tallet laget regionale embetsmenn fra Norge og Finland, etter initiativ fra sentrale myndigheter, utkast til en revidert kodisill. Motivert av at laksefisket var "*Hovednæringen for Almuen*" på begge sider av grensen, tok de også inn eksplisitte bestemmelser om laksefisket i vassdraget, i utkastet til en modernisert lappekodisill. Dette reviderte utkastet ble imidlertid ikke satt ut i livet.

I 1852 ble sentrale deler av Lappekodisillen satt til side, og grensen mellom Finland og Norge sperret for overflytting med rein. Laksefisket i vassdraget ble likevel ikke berørt av denne hendelsen, som i senere historiske fremstillinger gjerne betegnes som *grensesperringen*.

Ennå rundt 1880 var Lappekodisillen et rettslig element man tok høyde for innen laksefisket i Deatnu. En høyesterettsadvokat som på den tid henvendte seg til regionale myndigheter i Finnmark, var helt

klar: Hans engelske klient som ønsket å fiske i Tana, var på ingen måte ute etter å innskrenke de svenske og norske samenes rettigheter etter Lappekodisillen.

Omtrent samtidig med dette var den senere tanalova av 1888 under forberedelse, hvor departementet også ga Lappekodisillen en grundig omtale.²

Når det gjelder kodusillens formelle status på grensen mellom Norge og Finland, er situasjonen at ingen av de involverte statene, verken i 1852 eller senere, har gjennomført noen formelle prosedyrer for å si den opp. På grensen mellom Norge og Sverige går det av det nylig fremlagte utkastet til en ny reinbeitekonvensjon klart frem at grunnlaget for dette forslaget er Lappekodisillen. På 1980-tallet slo for øvrig Justisdepartementet også fast at kodusillen er prosederbar for norske domstoler.

Laksefisket har hatt, og har fortsatt stor betydning for samisk kultur, langs Deatnu. Derfor er det ikke utenkelig at også Lappekodisillen er et mulig tolkningsmoment i spørsmålet om lokalbefolkningens stangfiskerrett i dette vassdraget.

I forhold til Lappekodisillen, kan det også være aktuelt å se nærmere på FN-deklarasjonen om urfolks rettigheter – *United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples* – som ble vedtatt av FNs generalforsamling i september 2007.

Grunnen til at denne deklarasjonen kan være interessant, er at den har klare formuleringer når det gjelder statenes forpliktelser i forhold til tidligere inngåtte avtaler og andre instrumenter i forhold til urfolk. Blant annet er det slått fast at man skal respektere og fremme urfolks rettigheter fastsatt i traktater, avtaler og andre konstruktive arrangementer med stater. Likeledes understrekes det at rettigheter slått fast i slike traktater og avtaler mellom stater og urfolk, i noen tilfeller også har internasjonal interesse, oppmerksomhet og ansvar. Samtidig understrekes det at denne typen avtaler og arrangementer, og den gjensidighet de representerer, også er grunnlaget for styrket partnerskapet mellom urfolk og stater:

Disse prinsippene tydeliggjøres i artiklene, 36 og 37. De synes å ha gyldighet i forhold til Lappekodisillen og samenes situasjon. I artikkel 36 slår man fast at urfolk, særlig de som er delt av statsgrenser, har rett til alle typer kontakt med sitt eget, og andre folk på tvers av grensene, og at statene – i samarbeid med urfolkene selv - skal sørge for at disse rettighetene virkelig kan utøves.

1. *Indigenous peoples, in particular those divided by international borders, have the right to maintain and develop contacts, relations and cooperation, including activities for spiritual, cultural, political, economic and social purposes, with their own members as well as other peoples across borders.*
2. *States, in consultation and cooperation with indigenous peoples, shall take effective measures to facilitate the exercise and ensure the implementation of this right.*

Artikkel 37 går direkte på gamle avtaler og arrangementer: I første punkt blir det slått fast at urfolk har rett til å få anerkjent, overholdt og bestyrket, traktater, avtaler og andre konstruktive arrangementer som er gjort med stater eller deres etterfølgere, og at statene tar til følge og respekterer slike traktater, avtaler og andre konstruktive arrangementer.

² Eksemplene vedrørende Lappekodisillen er hentet fra Pedersen, Steinar 1986: *Laksen, allmuen og staten – Fiskerett og forvaltning i Tanavassdraget før 1888*. Diedut nr. 2, 1986. Kautokeino, og samme forfatter 2008: *Lappekodisillen i Nord 1751-1859 – Fra grenseavtale og sikring av samenes rettigheter til grensesperring og samisk ulykke*. Diedut nr. 3 – 2008. I notatet *Laksefisket i Deatnu/Tanavassdraget – seminarinnlegg 25.-26.3.04*, er det listet opp ytterligere litteratur med relevans for laksefisket i vassdraget.

I pkt. 2 i samme artikkel blir det i tillegg uttrykkelig bestemt at ikke noe i deklarasjonen skal kunne fortolkes i retning av å redusere eller eliminere urfolks rettigheter som er nedfelt i traktater, avtaler og konstruktive arrangementer:

1. *Indigenous peoples have the right to the recognition, observance and enforcement of Treaties, Agreements and Other Constructive Arrangements concluded with States or their successors and to have States honour and respect such Treaties, Agreements and other Constructive Arrangements.*
2. *Nothing in this Declaration may be interpreted as to diminish or eliminate the rights of Indigenous Peoples contained in Treaties, Agreements and constructive Arrangements.*

3. Jordutvisningsresolusjonen av 1775, loven av 1888, og stangfisket.

Det følgende bygger i stor grad en omarbeiding av to artikler trykt i avisen Finnmarken, sept. 1987 – ”Har alle i Tanadalen rett til stangfiske?” En del av synspunktene vil i noe mer utviklet form også være kjent for utvalget gjennom undertegnedes innlegg på et seminar om lokal forvaltning av Tanavassdraget, 25.-26.3.04: ”LAKSEFISKET I DEATNU/TANAVASSDRAGET” – Bakgrunn for dagens rettssituasjon. Lovgivning og regelverk. Dette skal være kopiert og gjort tilgjengelig for utvalgsmedlemmene

En særdeles viktig rettighetsbestemmelse for laksefisket i Tanavassdraget, er paragraf 6 i jordutvisningsresolusjonen fra 1775. Den lyder slik:

«De herligheder, som hidindtil have været tilfælles for hele Bygder og Allmuen i Almindelighed, være sig Fiskeri i Havet og de store Elve; samt Landings-Steder og deslige, forblive fremdeles til saadan alminnelig Brug».

Den gang var paragrafen en kodifisering av den felles fiskeretten som folk ved de store elvene i Finnmark, bl.a. Deatnu/Tana, allerede hadde.

Uten å gå mer i detaljer om det spørsmålet, synes det klart at begrepet allmuen omhandlet de som bodde i tilknytning til de enkelte store elvene. Dette bekreftes i forbindelse med forarbeidene til den ennå gjeldende loven av 23.6. 1888, hvor garnfiskeretten i Tanaelven ble knyttet til innehav av jordeiendom. Tanafogden uttalte nemlig da at:

*«Som bekjent erhverves og udøves Laxefiskeretten i de store Elve i Finnmarken i Henhold til Rentekammerskrivelse af 3dje Juni paragraf 6 og Alders Tids brug, efter andre Regler end ellers i Landet. Fiskeretten ansees nemlig ikke tilliggende Stranden eller de Eiendomme, der støde til Elven. Den har været betragtet som et **Fælleseie for Elveallmuen** i Dalstrøget fra Elvens Munding til dens Udspring».*

Når det i 1888-lova står at fogden («staten») kan gi andre enn de fiskeberettigede tillatelse til å fiske med stang, mot å betale en avgift for dette, er det svært viktig å ha klart for seg hvem disse «andre» dreier seg om. Var det den øvrige del av dalens befolkning, eller var det i virkelig forstand «andre»?

Av forarbeidene går det klart fram at de ”andre” var tilreisende, altså folk som kom utenfra. Verken gjennom 1888-lova eller i den kgl. res. av 4.5. 1872, da man første gang fikk en offentlig bestemmelse om at fogden kunne gi tillatelse til sportsfiske, ble den øvrige elvedalsbefolknings rett til stangfiske berørt. Bestemmelsene tok bare sikte på å sikre at de få tilreisende sportsfiskere fortsatt skulle kunne fiske uhindret.

Hovedårsaken til at det bare var tilreisende sportsfiskere som ble omtalt i forarbeidene til den kongelige resolusjon av 4.5.1872, og loven av 23.6. 1888, ligger åpenbart i at myndighetene anså at rettighetene for dalens innbyggere lå fast. Rettstilstanden var at praktisk talt alle familiene hadde fiskerett, og 1888-lova er som nevnt ganske utvilsomt et vern for denne retten.

Når det i forarbeidene til den nevnte loven sies at også stangfiskeretten tilhører de s.k. ”Fiskeberettigede”, var det også fullt ut i tråd med det vern loven tok sikte på å skape. I og med at sannsynligvis alle de fast bosatte hadde sine jordeiendomsforhold i orden, var det ingen som falt utenom når det gjaldt stangfiske heller.

Det ble følgelig ikke noe prinsipielt motsetningsforhold mellom paragraf 6 i jordutvisningsresolusjonen fra 1775, og jordeiendomskravet for fiskerett (med garn) i 1888-lova. Det henger igjen sammen med at den bofaste allmuen på det sistnevnte tidspunktet, i overveiende grad hadde ordet sine jordeiendomsforhold, gjennom et meget omfattende jordskiftearbeid som hadde foregått i tiåret forut for 1888.

I forbindelse med stangfiskeretten synes det også relevant å minne om forarbeidenes sterke understrekning av at allerede eksisterende rettigheter fortsatt skulle bestå, selv om jordeiendom ble innført som fiskerettskriterium. Stortinget ønsket nemlig på ingen måte å frata folk rettigheter de allerede hadde, selv om eventuelle andre mulige rettsgrunnlag ikke var nevnt i de dokumentene Stortinget hadde fått seg forelagt.

Praksis etter 1888.

Hva lovgiver mente i 1888 er selvsagt en grunnleggende faktor når man skal vurdere spørsmålet om elvedalsbefolkningen har en rett til stangfiske. Men, der er en annen side som er minst like viktig. Det er den praksis, og de regler som har vært fulgt siden da. Det har tross alt gått atskillig mer enn hundre år siden 1888, slik at man skulle tro at det også kan ha dannet seg både sedvaner og lokale rettsoppfatninger som kan ha rettskildemessig betydning i dag.

På basis av en svært hurtig gjennomgang av en del av det meget store materialet som fins om laksefisket i Deatnu etter 1888, vil jeg forsøksvis antyde enkelte aktuelle problemstillinger og momenter. Ikke minst gjelder det utviklingen av stangfisket.

Selv om fisket med krokredskap har lange tradisjoner i Tanadalen, er det likevel mye som taler for at den virkelige oppblomstringen i det lokale krok- og stangfisket først fant sted mot slutten av 1800-tallet - altså etter at 1888-lova hadde trådt i kraft.

Ved århundreskiftet var iallfall lokalbefolkningen for fullt med også i dette fisket, noe en uttalelse fra politimesteren i Tana og Varanger skulle vise.

Han gikk nemlig i 1909 sterkt imot at fiskekortavgiften for tilreisendes sportsfiske skulle økes. Begrunnelsen var at Tana hadde mistet sin tillokkelse som sportsfiskeelv etter tradisjonelt mønster: *«Forhøielse er upaakrævet. Det er ingen moro at fiske i Tana, hvor der Døgnet rundt ligger lappiske Stangfiskere paa alle Stryk».*

Det naturlige spørsmålet som melder seg, er om alle disse *«lappiske stangfiskere»* var *Fiskeberettigede*, eller eiendomsløse som eventuelt betalte avgift for fisket.

Svaret på dette er gitt av daværende sekretær Arnold Ræstad i Utenriksdepartementet, i forbindelse med en reise han gjorde i Tanadalen i 1907. Han konstaterte da at fisket ble drevet fritt av elveallmuen:

”Fisket med stang ansees (efter opplysninger fra almuen paa laksethingene, Aleknjarg 16 august, Sirma 18 august, Valjokholmen 20 august, Karasjok kirkested 21 august) frit for begge rigers undersaatte over hele elven, ... ”.

Den senere utenriksminister og folkerettslærde fortsatte:

”Dette fiske drives mest af en families yngre medlemmer, som ikke har egen fiskeret. Dette fiske ansees som nævnt frit over hele elven for indbyggerne paa begge sider. Derimod betaler (jfr. plakaten § 11) fremmede (engelske) sportsfiskere, som leier fiskeret i elven, leieavgift baade paa norsk og paa finlandsk side –”.

Klarere enn dette er det vanskelig å få illustrert praksis, mindre enn 20 år etter at 1888-lova hadde sett dagens lys.

Statistikk over innbetalte fiskeavgifter, eller fiskekort, vil også være viktig materiale når man skal vurdere hvorvidt andre enn tilreisende betalte for å kunne fiske med stang. Enkelte spredte opplysninger tyder imidlertid på at lokalbefolkningens avgiftserleggelse må ha vært helt minimal eller fraværende. For perioden 1926-36 var for eksempel. fiskekortinntektene for Norges vedkommende i gjennomsnitt bare kr 45,- pr. år. Man må anta at det også i denne perioden var en del tilreisende fiskere, slik at lite eller ingenting kan ha blitt betalt av stangfiskere fra selve Tanadalen.

Stangfiske ble likevel drevet i stor stil. I 1920-årene hadde dette fisket et slikt omfang at det på et finsk «lakseting» ble antydnet at stangfiskeretten burde begrenses til to personer pr. husstand.

Fra lakseting på 1930-tallet kan man for øvrig fra ulike deler av Tanadalen, finne utsagn som:

- *«De som ikke har stengsel eller not bruker stang».*
- *«Med stang fiskes det over hele elven uten hensyn til riksgrensen».*
- *”Efter stengsel er stang det viktigste”.*

Meget sterke indisier taler derfor for at praksis på 1930-tallet var at alle de fast bosatte som ønsket det, drev stangfiske. Det er også grunn til å tro at de drev dette fisket uten å betale noen form for avgift for dette.

1938-bestemmelsene. Avgift – men likevel en formalisering av elvedalsbefolkningens stangfiskerett?

I forbindelse med forhandlingene med Finland som førte fram til konvensjonen om fisket i Tanavassdraget i 1938, ble spørsmålet om avgift for de ikke-fiskeberettigede sterkt aktualisert. Den noe mer moderne type fisketurisme var under utvikling. Det gjaldt å finne en form for avgiftssystem som tilgodeså både interessene til de fiskeberettigede (garnfiskerne), den øvrige elvedalsbefolkningen som drev stangfiske, og tilreisende turister.

For de fiskeberettigede ble resultatet at de stadig slapp å betale avgift. De såkalte ikke-fiskeberettigede ble delt i to kategorier mht. avgiftsbetaling. Det var de fastboende, og «alle andre». Den førstnevnte gruppa skulle betale 2 kroner pr. sesong, mens de tilreisende skulle ut med samme beløp pr. døgn, eller 50 kroner pr. sesong. I prinsippet er det tilnærmedesvis den samme fordelingen som har holdt seg siden da, bortsett fra at også laksebreveierne er blitt pålagt å betale en avgift.

Det interessante spørsmål er hvorfor det ble skilt mellom de to gruppene «ikke-fiskeberettigede» i 1938?

Forklaringen må trolig søkes på to plan. For det første ligger dette i lovens intensjoner, hvor det klargjøres at avgiftsbestemmelsen for stangfiske skulle gjelde tilreisendes fiske.

Den andre vesentlige forklaringen kan vanskelig være annet enn den praksis, og den rettsoppfatning som hadde utviklet seg på de 50 årene som var gått siden Tanaloven ble vedtatt i 1888. Det er derfor mye som tyder på at den rimelige, nærmest symbolske avgift som ble fastsatt for de fastboende, var en formalisering av de eksisterende forhold.

En slik antakelse synes å bli bekreftet av forarbeidene til 1938-bestemmelsene, angående den delen av Tanavassdraget som ikke danner riksgrense. Bl.a. kommer ønsket om formalisering til uttrykk i et telegram fra Landbruksdepartementet til fylkesmannen i Finnmark, dat. 31.5.38. Der ble det spurt om *”... folk fra Nesseby har pleiet å fiske i Tana og om deler av Nesseby derfor bør nyte godt av foran nevnte lavere avgifter”.*

I svaret fra fylkesmannen kom det frem at der ikke forelå noe formaliseringsbehov. Folk fra Nesseby hadde ikke pleid å fiske der, slik at det ikke var nødvendig med en lavere avgift for dem.

De sentrale personene innen norsk innlandsfiskeadministrasjon, byråsjef i Landbruksdepartementet, Jørgen Røstøen og fiskeriinsektør Birger Aagaard, lot heller ikke til å være i tvil om at stangfiskeretten var en fellesherlighet for alle som bodde ved Tanavassdraget. I egenskap av forhandlere med Finland, berørte de dette i et brev til Utenriksdepartementet, 2.3. 1936. Der skrev de bl.a. at «... *elvedalens befolkning har rett til stangfiske over alt i vassdraget (efter nugjeldende bestemmelser) på eget rikes område*».

Det skriftlige materialet undertegnede har hatt anledning til å gjennomgå for perioden fra 1938 til omkring 1980, blant annet en god del utskrifter fra lakseting langs hele den norske delen av vassdraget, bestyrker oppfatningen av at laksefisket med stang er blitt ansett for å være et fellesgode for lokalbefolkningen, uansett om man var laksebreveier eller ikke.

At stangfisket ble oppfattet som et fellesgode kom også til uttrykk da laksebreveierforeningen for Tanavassdraget ble dannet i 1976. I innbydelsen til å stifte foreningen het det bl.a., at man ønsket «... *å få styring av turistfiske og at elvedalens befolkning som ikke har garnrett (laksebrev) ikke fratras den rett de har i dag, men beholder den*».

Enda klarere ble dette sagt i laksebreveierforeningens vedtekter, paragraf 17:

«Ved fastsettelse av fiskekortprisene med stang og håndsnøre må både laksebreveiere og den øvrige fastboende befolkningen i elvedalen betale en rimelig (symbolsk) og lik sesongkortpris.»

Med unntak av noen merknader om FN's urfolksdeklarasjon fra 2007, jf. foran, og et par henvisninger til NOU 1997:4, føres ikke fremstillingen lenger enn til slutten av 1970-tallet. Det vil si til det tidspunkt undertegnede i forbindelse med *tidligere* arbeider har hatt mulighet til å sette seg inn i det grunnlagsmaterialet. Det vil si at jeg dermed heller ikke går inn i noen vurdering av de rettssakene som har vært ført siden da. Heller ikke har det vært rom for å gå inn i litteratur som er utgitt etter om lag 1980.

Konkluderende merknader.

Samlet sett taler det meste for at det eksisterer en form for felles fiskerett for Tanadalens befolkning. Denne fiskeretten er i praksis tillempet slik at *en* gruppe i utgangspunktet har fiskerett med garn, mens en annen har rett til stangfiske. Bakgrunnen for dette er bl.a. å finne i § 6 i jordutvisningsresolusjonen fra 1775, som også fortsatt er gjeldende norsk lov. Den bestemte som kjent at fisket i de store elvene fortsatt skulle være til «*almindelig Brug*» for «*Bygder eller almuen i Almindelighed*». I noe nyere lovgivningssammenheng er dette bl.a. nærmere utdypet i forarbeidene til den forrige lakseloven, hvor det i odelstingsproposisjon nr. 3, 1962-63, ble slått fast at i de «*store elver*» i Finnmark tilhører fisket elvedalens befolkning, «*ifølge kgl. res. av 27.mai 1775, § 6*».

I forbindelse med spørsmålet om stangfiskeretten, er et viktig spørsmål om 1888-lova tok sikte på å innskrenke rettighetene til noen del av elveallmuen.

Ingen ting tyder på det. Tvert imot synes Stortinget å ha vært opptatt av å beskytte Tanadalsinnbyggernes fiske mot altfor sterk og ukontrollert konkurranse fra nyetablerte fiskere. Det var en konkurranse som skyldtes omfattende tilflytting til den aller nederste delen av Deatnu – de nærmeste tiårene forut for 1888 - fra Finland, og fra sørligere deler av Norge. Et slikt vern kunne bare komme i stand gjennom regler som favoriserte dalens innbyggere. Slike regler var bofasthet og krav til jordeiendom. Grunnen til dette var at det kort tid forut for 1888, var gjennomført en omfattende jordskifteprosess langs hele den norske delen av Tanavassdraget. Derfor hadde de som allerede bodde der, orden i jordeiendomsforholdene. For ikke å begå urett mot noen, ble det også bygd inn i premissene for loven, at eventuelle bestående rettigheter man ikke kjente til i 1888, fortsatt skulle bestå.

Jeg fester derfor lit til det som gjentatte ganger ble sagt under forarbeidene, om at praktisk talt ingen av de gamle rettighetshaverne ville falle utenom på grunn av jordeiendomskravet. Lovgiverens hovedintensjon var derfor ikke å knytte laksefiskeretten til jordeiendom eller en bestemt næring. Fast tilknytning til Tanadalen var det sentrale. En garanti for en slik tilknytning var at man hadde jordeiendom. Derfor innførte man dette som et kriterium i 1888.

Av disse grunner fremstår loven av 1888 som en aksept av, og en ytterligere kodifisering av fiskeretten til Tanadalens befolkning, ervervet gjennom «alders tids brug», og jordutvisningsresolusjonens paragraf 6.

Når det gjelder stangfisket etter 1888, har man hatt den praksis at hele elvedalsbefolkningen lenge drev stangfisket gratis. Det til tross for at det siden 1872 forelå formalbestemmelser om at s.k. *ikke-fiskeberettigede* skulle betale en avgift for fisket. At stangfisket lenge var helt fritt for alle bosatte i elvedalen, har man også belegg for via utsagn fra meget kompetent hold i den norske sentraladministrasjonen like etter århundreskiftet. I 1938 ble det så innført en symbolsk avgift for de av lokalbefolkningen som ikke hadde fiskerett med garn. Denne symbolske avgiften har bestått siden da, og omfatter nå også laksebreveiere.

Finmarkslovens § 28 om at lokalbefolkningen ”... har særskilte rettigheter til fiske på grunnlag av lov, alders tids bruk og lokal sedvane”, er derfor en meget relevant lovbestemmelse som dekker realitetene i den historiske utviklingen med hensyn til retten til drive laksefiske i Tanavassdraget.

Så langt tilbake som man kjenner forholdet via skriftlige kilder, har fiskeretten i vassdraget vært en felles herlighet for Tanadalens befolkning, og ikke på noe tidspunkt er det fattet lov- eller andre vedtak som har hatt til hensikt å sette noen utenfor delaktighet i dette fiskerettsfellesskapet.

Det som ut fra en historisk synsvinkel ser ut til å være tilfelle, er at man har fått en kløyving av den opprinnelige rettigheten. Én gruppe har fått en lovbeskyttet rett til å drive fiske med garn, mens den andre har en rett til stangfiske, basert på Tanadalsbefolkningens gamle felles fiskerett. Det var denne retten Samerettsutvalget foreslo en lovfesting av i 1997.

Undertegnede var medlem av Samerettsutvalget på den tid man drøftet rettighetsforholdene i Deatnu, og vet derfor at utvalget gikk svært dypt inn i problemstillingen. Det tør også være kjent at Samerettsutvalget var sammensatt med tung juridisk og rettshistorisk ekspertise, og at man på det tidspunkt også hadde en høyesterettsdom som grunnlag for sine vurderinger.

Fra mitt ståsted er det svært vanskelig å se noen nye momenter som tilsier at Samerettsutvalgets konklusjon fra 1997 om at lokalbefolkningen har en selvstendig rett til stangfiske, har endret seg. Derimot kan det ha kommet til nye aktuelle momenter. Blant annet gjelder det utviklingen i urfolksretten, ikke minst FNs urfolksdeklarasjon, som kan styrke slutningen fra 1997.

Arne G. Arnesen

Skrevet for Miljøverndepartementet under arbeid med å forberede grunnlaget for Tana-utvalget 2007/2008

Nærmere om retten til stangfiske for elvedalens befolkning i Tanavassdraget

Hva retten går ut på:

Fiske med stang og håndsnøre, fra land og fra båt, og til en billig pris.

Det følger av Tanaloven 1888 og Høyesteretts dom fra 1994 at fiske med andre redskaper er forbeholdt laksebreveierne, som også har rett til stangfiske på lik linje med den øvrige befolkning i elvedalen.

Rettsgrunnlaget:

Mulig hevd, alders tids bruk og lokal sedvane har ikke vært prøvet som selvstendige rettsgrunnlag, men er indirekte bekreftet av Høyesterett i 1994 og av Stortinget i 2005.

Høyesterett 1994 (enstemmig dom – Rt. 1994 s. 158)

trekker opp grensene for laksebreveiernes særrett, og slår fast at staten har stått fritt til å disponere stangfisket uavhengig av laksebreveierne, og at laksebreveierne ikke har rett til å selge fiskekort for stangfiske. Stangfisket hadde ikke hatt et omfang som grep inn i laksebreveiernes særrett.

Fra 1938 har lokalbefolkningen fått kjøpe billige fiskekort, uten at laksebreveierne eller allmennheten utenfor elvedalens befolkning har bestridt rettmessigheten av dette, før laksebreveierne reiste rettsaken som endte med dommen i HR.

HR legger til grunn at før 1938 var stangfisket fritt for elvedalens innbyggere, mens fremmede måtte betale for fisket. Laksebreveierne hadde ikke hånd om stangfisket. Skillet mellom laksebreveiere, elvedalens befolkning og alle andre går altså langt tilbake i tid, og statens og myndighetenes regulering fra 1938 og senere er i samsvar med lokal praksis fra før reguleringene ble innført.

Etter dommen i 1994 er det klart at staten står fritt til å videreføre praksisen med salg av fiskekort, billig til elvedalens befolkning, og dyrere til allmennheten utenfor.

Staten ser etter dette på lokalbefolkningens stangfiske som en opparbeidet rett, og ikke bare en administrativ disponering av statens fiskerett. Forutsetningen er i begge tilfelle den samme, nemlig at stangfisket ikke får et omfang som griper inn i laksebreveiernes rett.

Staten vil uansett ha et ansvar for at rettighetene blir gjensidig respektert, og for at de forvaltes på en slik måte at det samlede fisket ikke går ut over bestanden.

Finmarksloven 2005

Da Stortinget vedtok loven i 2005 ble gjeldende rett vurdert på bakgrunn av alle rettskilder og utredninger. Sentralt sto Tanaloven av 1888, alders tids bruk og lokal sedvane, relevante folkerettsregler samt Høyesteretts dom fra 1994. Hensikten var å lovfeste gjeldende rett, og gi rammen for utforming av nærmere regler for en lokal forvaltning.

§ 28 første ledd lyder:

” I Tana- og Neidenvassdragene har lokalbefolkningen særskilte rettigheter til fiske på grunnlag av lov, alders tids bruk og lokal sedvane.”

Dette er ment som en konstatering av hva som er gjeldende rett, og omfatter både laksebreveierne og den øvrige befolkningen i elvedalen, men ikke allmennheten for øvrig. Om meningen hadde vært at bare laksebreveierne har fiskerett, så hadde man ikke vist til ”lokalbefolkningen”, og heller ikke til ”rettigheter” i flertall, og det hadde vært tilstrekkelig å vise til Tanaloven som rettsgrunnlag.

Henvisningen til alders tids bruk og lokal sedvane sikrer nettopp til den delen av lokalbefolkningen som ikke omfattes av Tanaloven, men som likevel har opparbeidet en annen og sterkere rettsstilling enn allmennheten for øvrig.

Det følger også av § 28 (og av § 21 annet ledd) at Finnmarkseiendommen (FEFO) ikke har noen rettigheter til fiske i Tanavassdraget som grunneier, og at lovens alminnelige regler om fiskerett på FEFOs grunn ikke gjelder her. Hele Finnmarks befolkning har dermed ikke den rett til å fiske med stang og håndsnøre som de ellers ville hatt i medhold av lovens § 23. Denne retten ligger nemlig til elvedalens befolkning, ved siden av laksebreveiernes enerett til fiske med andre redskaper. Fylkets befolkning for øvrig likestilles med den store allmennheten, og må betale mer enn lokalbefolkningen for adgang til å fiske, og kan også måtte vike først i tilfelle innskrenkninger i fisket som følge av ressursknapphet.

Justiskomiteen var nødt til å gå konkret inn på spørsmålet om hva som er gjeldende rett for fisket i Tanavassdraget under Stortingets behandling av Finnmarksloven, fordi komiteen endret regjeringens lovforslag på dette punkt. Komiteen ønsket å fastslå rammene for gjeldende rett i Finnmarksloven, som utgangspunkt for etablering av lokal forvaltning av fisket.

I merknadene til § 28 viser komiteen både til lov, alders tids bruk, lokal sedvane og dom som grunnlag for gjeldende rett til fisket, og uttrykker behov for ”modernisering” av bestemmelsene i Tanaloven av 1888. Komiteen sier også at den bygger på eksisterende rettigheter og at loven ikke vil gripe inn i disse. (Innst. O nr. 80, 2004-2005, s.29-30).

Henvisningen til ”dom” i komiteens merknader gjelder selvsagt Høyesteretts dom i 1994, som var kjent og vurdert, og behovet for ”modernisering” av loven fra 1888 skyldes nettopp at den ikke gir et fullstendig bilde av gjeldende rett pr. 2005.

Stortinget har ikke gitt noen anvisning på hvordan en revidert Tanalov bør se ut, bare at den bør gi et fullstendig bilde av gjeldende rett til fisket i vassdraget.

Rettsteknisk er det fullt mulig å endre loven slik at den blir stående som ”Tanaloven av 1888, revidert”, og ikke nødvendigvis blir opphevet og erstattet av en ny lov av ny dato. I alle fall er det Stortingets klare forutsetning av laksebreveiernes rett både blir respektert og bekreftet.

(Stortingets justiskomite er selvsagt klar over at etablerte rettigheter ikke kan innskrenkes ved lovvedtak uten å komme i konflikt med Grunnloven, og det var da heller ikke noen som hadde noe ønske om å gripe inn i laksebreveiernes rett).

Vi står altså overfor en vurdering av gjeldende rett som Høyesterett først har gitt uttrykk for i forbindelse med dommen i 1994, og som Stortinget så har bekreftet i lovs form i 2005.

Dette er det klare utgangspunkt for arbeidet med å etablere lokal forvaltning av fisket i vassdraget.

Overenskomst mellom kongeriket Norge og republikken Finland om felles forskrifter om fisket i Tanaelvas fiskeområde.

(Kgl. res. av 24. februar 1989. Trådte i kraft den 1. januar 1990.)

Regjeringen i Kongeriket Norge og regjeringen i Republikken Finland er i sine bestrebelser for å bevare og øke laksebestanden i Tanavass-draget gjennom formålstjenlige reguleringstiltak blitt enige om følgende.

ARTIKKEL 1

Overenskomstens formål er å verne og ta vare på naturlige bestander av anadrome laksefisk (laks, sjøørret og sjørøye) og innlandsfisk i Tanavassdraget slik at naturens mangfold og produktivitet bevares.

Avtalepartene erkjenner at i første rekke de stater i hvis elver disse anadrome bestander har sin opprinnelse, har interesse og ansvar for disse bestander. Avtalepartene er enige om at de kommer til å virkeliggjøre dette prinsipp ved tillem্পninger av denne overenskomsten.

ARTIKKEL 2

I Norge og Finland skal utferdiges forskrifter om fisket i Tanaelvas fiskeområde, i Norge i følge vedlagte norske tekst og i Finland i følge vedlagte finskspråklige tekst. Tanaelvas fiskeområde omfatter Tanaelva fra munningen og riksgrensestrekningen av Anarjohka og Skieccanjohka. Artiklene 10, 11 og 12 gjelder i hele vassdragets nedbørfelt.

Forskriftene trer i kraft samtidig i begge land.

ARTIKKEL 3

Forskriftene skal gjelde tre år om gangen. Ønske om forhandlinger for endringer av fiskereglene må framsettes minst et år før slutten av hver treårs-period. Dersom ingen av partene kommer med et slikt ønske, fortsetter gyldigheten over følgende treårsperiode.

ARTIKKEL 4

Håndhevelsen av forskriftene om fisket som er utferdiget i samsvar med denne overenskomst, hører under Fylkesmannen i Finnmark og Länsstyrelsen i Lappland, samt de personer i begge land som har som oppgave å ivareta fiskeoppsynet.

For den del av vassdraget som danner riksgrense, skal kontroll og overvåking skje ved felles norsk-finske fiskeoppsynspatroljer med en norsk og en finsk oppsynsmann. Patroljenes antall, oppsynsområde og andre ting vedrørende oppsynet fastsettes i fellesskap av Fylkesmannen i Finnmark og Länsstyrelsen i Lappland. Hvert rike lønner og utstyres sine oppsynsmenn, mens felles utgifter deles likt mellom de to rikene.

For den del av Tanaelva som ikke danner riksgrense, får finsk oppsynsmann delta som observatør sammen med norsk oppsynspatrolje. Slik deltakelse skjer etter nærmere avtale mellom hvert lands oppsynsmyndighet.

Vedkommende lensmann og fiskeoppsynsmann i Norge og Finland skal underrette hverandre direkte når en av dem ved selvsyn eller på grunnlag av pålitelige opplysninger har fått vite at det på den strekning av elvene som danner riksgrense, er foregått, eller foregår, fiske på det annet rikes område i strid med denne overenskomst eller de fastsatte fiskeregler og under slike forhold at vedkommende stats egne oppsynsmyndigheter ikke kan antas å være vitende om det.

Hvis vedkommende lensmann fra sitt eget rikes myndigheter mottar melding om at dispensasjon fra fiskereglene er gitt i henhold til den norske § 28 eller den finske § 23 på den strekning av elvene som danner riksgrense, skal han underrette vedkommende lensmann i det annet rike om dette.

ARTIKKEL 5

Enhver som vil fiske i den del av fiskeområdet som danner riksgrense, skal løse fiskekort før fisket begynner. Dette gir rett til fiske også i motsvarende del av fiskeområdet som hører til det andre riket, såfremt fisket foregår med stang eller handsnøre, eller når norsk og finsk fiskeberettiget driver samfiske med kastenot.

De nærmere regler om kortpriser fastsettes i forskriftene.

De samlede inntekter av fiskekortsalget deles likt mellom de to rikene. Fordelingen utføres av Fylkesmannen i Finnmark og Länsstyrelsen i Lappland. Fylkesmannen og länsstyrelsen skal innen 1. desember hvert år gi hverandre en regnskapsoversikt over fiskekortsalget i vedkommende rike i løpet av sesongen.

Inntektene av fiskekortsalget skal i første rekke nyttes for oppsyn og andre fiskefremmende tiltak i Tanavassdraget.

ARTIKKEL 6

For fiskeområdets sidevassdrag forplikter avtalepartene seg til å fastsette egne forskrifter og sette i verk tiltak med sikte på fremme av fiskebestanden.

Forskrifter som blir fastsatt for sidevassdrag, kan ikke inneholde bestemmelser som er lempe-ligere med hensyn til fredning, minstestørrelse på fisk og redskapsbruk enn det som er bestemt i disse forskriftene. Med redskapsbruk menes forbudte redskaper og forbudte fiskemetoder. Det kan gjøres følgende unntak:

- 1) I settegarn til fangst av småsik i Polmakvatn og innsjøene i Utsjoki kan det tillates maskevidde ned til 17 mm.
- 3) Hver husstand med fiskerett, som bor ved Polmakvatn, kan bruke settegarn med 45 mm maskevidde etter laks i Polmakvatn. To settegarn kan i Polmakvatn settes i lenke slik at de blir lengre enn 30 m. Men husstanden kan ikke ha i bruk mer enn 2 redskapsenheter for laks (stengsel eller settegarn) i Tanaelva og Polmakvatn tilsammen.

ARTIKKEL 7

Når hensynet til fiskebestanden og utøvelsen av fisket gjør det nødvendig, kan Fylkesmannen i Finnmark og Länsstyrelsen i Lappland i fellesskap, uten hinder av bestemmelsene i forskriftene, fatte beslutning om fisket på riksgrensestrekningen for personer bosatt utenfor Tanavassdragets elvedaler. De kan bestemme:

- 1) Differensierte fiskekortpriser.
- 2) Fisketid for stang og handsnøre.
- 3) Antall stenger pr. døgn.
- 4) Områder for fluefiske og/eller slukfiske fra land eller båt.
- 5) Antall båter pr. døgn som brukes i fisket.
- 6) Krav om bosted for roer av båt som brukes i fisket.

Bestemmelsene kan begrenses til deler av fiskeområdet, deler av fiskesesongen og til enkelte fiskemetoder.

Fylkesmannen i Finnmark og Länsstyrelsen i Lappland skal fatte beslutninger etter denne artikkel så tidlig som mulig før fiskesesongen begynner, senest 1. april.

I den nedre del av vassdraget som ikke danner riksgrense, kan Fylkesmannen i Finnmark fastsette tilsvarende bestemmelser.

ARTIKKEL 8

Avtalepartene samarbeider for å opprettholde fiskebestanden i Tanavassdraget. For å oppnå dette skal avtalepartene utføre felles undersøkelser av fiskebestanden og oppfisket kvantum i vassdraget.

ARTIKKEL 9

Avtalepartene skal for utarbeidelse av statistikk over fisket, sørge for at det fra fiskeren innhentes nødvendige oppgaver over oppfisket kvantum m.v. i hver sesong. Den nærmere gjennomføringen av dette skjer etter avtale mellom Fylkesmannen i Finnmark og Vilt- og fiskeriforskningsinstituttet i Finland.

ARTIKKEL 10

Forurensning av vassdrag og utslipp av avfall som kan skade fiskebestanden og fisket er forbudt.

Vedkommende myndighet i hvert land sørger for, ved samarbeid, at det blir satt i verk tiltak som er nødvendige for å overvåke, bibeholde og forbedre tilstanden i vassdraget.

ARTIKKEL 11

De to land forplikter seg til å sette i verk tiltak for å hindre spredning av fiske sykdommer, fiskeparasitter og nye fiskearter til Tanavassdraget.

Det er ikke tillatt å drive noen form for fiskeutklekking eller fiskeoppdrett i Tanavassdragets nedbørfelt uten samtykke, i Norge fra Fiskeridirektøren, i Finland fra Jord- og skogbruksministeriet. Fiskeoppdrett i Tanafjorden må ikke foregå så nær at det er risiko for spredning av sykdom til Tanaelva.

Ved transport av fisk eller rogn langs veier i Tanavassdragets nedbørfelt, skal det ikke foretas noe utslipp eller skifte av vann.

På den lakseførende strekning i fiskeområdets elver og sjøer er all fiskeutsetting forbudt.

Til andre elver og sjøer i Tanavassdragets nedbørfelt er det forbudt å overføre fisk eller sette ut fisk uten samtykke, i Norge fra Fylkesmannen i Finnmark, i Finland fra Jord- og skogbruksministeriet. Det er forbudt å overføre eller sette ut fisk som ikke tilhører de lokale fiskepopulasjoner som forekommer naturlig i Tanavassdraget.

Når fisk skal overføres eller settes ut ifølge bestemmelsene i 5. ledd, skal melding om utsetting og kopi av veterinærattest sendes det andre lands myndigheter, i Norge Fylkesmannen i Finnmark og i Finland Jord- og skogbruksministeriet, i god tid før overføringen eller utsettingen finner sted.

ARTIKKEL 12

Fylkesmannen i Finnmark og Länsstyrelsen i Lappland skal i fellesskap påse at forskrifter om desinfeksjon av fiskeutstyr, støvler, vadere og alle typer båter og båtutstyr som har vært brukt i andre vassdrag, blir overholdt.

ARTIKKEL 13

Fylkesmannen i Finnmark og Länsstyrelsen i Lappland kan i samråd med hverandre, hver innen sitt embetsområde, fastsette nærmere bestemmelser for gjennomføring av denne overenskomsten og forskriftene, herunder form og innhold av fiskekort i Norge og Finland.

ARTIKKEL 14

Tvister angående fortolkninger og tillempninger av denne overenskomst og forskriftene om fisket i Tanaelvas fiskeområde, blegges ad diplomatisk veg. Hvis nødvendig, kan en norsk-finsk blandet kommisjon oppnevnes for å behandle slike saker.

ARTIKKEL 15

Denne overenskomst trer i kraft fra den dato som blir avtalt mellom avtalepartene ved noteveksling, etter at de grunnlovsmessige forutsetninger for ikrafttredelse er oppfylt.

Ved ikrafttredelse av denne overenskomst oppheves overenskomsten mellom Norge og Finland om felles fiskeregler for Tanaelvas fiskeområde av 12. mai 1972 og de tilhørende fiskereglene med seinere endringer.

Denne overenskomst kan sies opp av hver avtalepart med en oppsigelsestid på ett år.

Denne overenskomst er utferdiget i to eksemplarer på norsk og finsk, og begge språk skal ha samme gyldighet.

Lov om Retten til Fiskeri i Tanavasdraget i Finmarkens Amt.

Jfr. lov 15 mai 1992 nr. 47. - Jfr. tidligere res. 27 mai 1775 § 6 og lov 29 april 1871.

§ 1. Fiskeri i Tanaelven (dennes Grændse mod Sjøen regnet til en ret Linie fra Grønnesodden til Skuggemælen) og dens Bielve kan alene udøves af de i Elvedistriktet fast bosiddende Mænd eller kvinder, som bruger egen eller paa Aaremaal leiet Jord i Distriktet. Fiskeretten tilkommer dog kun et Medlem af hver Husstand, nemlig Husbonden eller den, til hvem han begjærer Retten overdraget. De nærmere Bestemmelser angaaende Maaden og Betingelserne for Fiskerirettens Udøvelse fastsættes af Kongen eller den, han dertil bemyndiger.

Foranstaaende Bestemmelse er ikke til Hinder for, at Fogden efter Kongens nærmere Bestemmelse kan meddele andre end de Fiskeriberettigede Tilladelse til i Tanavasdraget at drive Stangfiske efter Lax og Sjørret.

§ 2. Ulovlig fiskeri i vassdrag eller overtredelser av bestemmelser som er gitt i medhold av § 1, straffes med bøter.

Endret ved lov 26 jan 1973 nr. 2.

Kongelig resolusjon av 1. april 1911

I medhold av lov om retten til fiskeri i Tanavassdraget i Finnmarkens amt av 23. juni 1888 § 1 fastsettes nedenstående nærmere bestemmelser angående måter og betingelsene for fiskerettens utøvelse i nevnte vassdrag:

§ 1

Med de innskrenkninger, som følger av bestemmelsene i §§ 5 og 6, inneholder fiskeretten adgang til fiske med alle tillatte redskaper etter laks og annen fisk overalt i Tanaelven og dens bielver.

§ 2

Fiskeberettiget er bare de menn og kvinner, som er norske borgere, og som er fast bosittende på og bruker egen eller på åremål leiet særskilt matrikulert jord i en eller flere parceller i elvedistriktet, når jorden der hos:

a ligger innen 2 km fra elvebredden

b er bebygget for beboelse og

c er så stor og dyrket, at der på samme avles år om annet minst ett kufor (2000 kg høy).

Dog kan som unntagelse fra litr. c. nybyggere, på hvis jord nevnte mengde høy ikke avles, etter ansøking få seg for enkelt år ad gangen anvist fiskerett, når de godtgjør at jorden er sådan at derpå etter dyrkning kan avles så meget, og de dessuten sannsynliggjør for utvisningsmyndigheten at hensikten er at opparbeide jorden og drive jordbruk.

§ 3

Av flere, som i fellesskap driver fiskeberettiget jordbruk har bare en fiskerett. Fiskeberettiget er dessuten ikke noen jordbruker som tilhører en annens husstand, idet bare et medlem av hver husstand er fiskeberettiget, nemlig husbonden eller den, til hvem han begjærer retten overdradd.

§ 4

Fiskeretten tapes, når noen av de i §§ 2 og 3 foreskrevne betingelser ikke lenger er til stede.

§ 5

Fiske etter laks og sjøørret med faststående redskap og drivgarn må bare utøves på elvestrekning som utvises av politimesteren. Til lettelse for utvisningen kan elven inndeles i soner (større avsnitt eller strekninger) hvor flere fiskeberettigede kan anvises rett til sådant fiske som i denne §'s første punktum omhandlet.

§ 6

I alminnelighet må fiskerett etter § 5 alene utvises innen det herred hvor vedkommende fiskeberettigede bor og såvidt mulig i den sone som ligger nærmest hans bopel når dette etter fiskeplassenes antall og godhet og forholdene forøvrig finnes tilrådelig.

§ 7

En gang hvert 4de år skal soneinndelingen og utvisningen revideres, og etter at de fiskeberettigede i herredet har hatt anledning til på et forut tillyst møte (lakseting) eller annen måte å uttale seg om saken, skal de overflytninger og forandringer forøvrig foretas, som måtte ha vist seg påkrevet og ønskelig til en likelig fordeling av fiskeplassene med hensyn til godhet m.v. og til fremme av de fiskendes interesser i det hele.

I mellomtiden må forandring i soneinndelingen eller overflytning av fiskeberettigede fra en sone til en annen ikke finne sted. Dog innsettes uten hensyn hertil av utvisningsmyndigheten ny tilkomne fiskeberettigede, etterhvert som behovet oppstår, i den sone, hvor det finnes hensiktsmessigst, såvidt mulig imidlertid i overensstemmelse med regelen i § 6.

§ 8

Innen sonen ordner de fiskeberettigede selv sitt fiske. Når ikke anderledes før fiskets begynnelse med samtliges samtykke bestemmes, skal fisket dog drives for felles regning. Utgift og inntekt deles likt. Fiskeberettigede som ikke kan eller vil delta i fisket eller utgiftene ved samme, har krav på en fjerdedel av en full mannspart.

§ 9

Bortleie av fiskerett etter § 5 kan finne sted, når samtlige i sonen fiskeberettigede, er enig deri. Dog skal leien undergis politimesterens approbasjon, og denne må ikke meddeles for lengere tid enn høist 3 år ad gangen. Iøvrig er bortleie av fiskerett ikke tillatt.

§ 10

Hvor soneinndeling er innført, skal det i betimelig tid før laksefiskets begynnelse, i alminnelighet senest innen utgangen av mars, avholdes årsmøte av de i sonen fiskeberettigede til avgjørelse av spørsmål, om samfiske eller særfiske skal finne sted, og i førstnevnte tilfelle om samfiskets nærmere ordning og utøvelse, så som om anskaffelse av redskaper og antagelse av fisker for fellesskapets regning, samt til forhandling forøvrig om anliggender vedkommende fisket. I møtet velges av og blant de i sonen fiskeberettigede en formann og nestformann – i tilfelle av stemmelikhet ved loddtrekning. De fungerer til neste årsmøte, da nytt valg foretas.

Foruten årsmøtet avholdes møte så ofte, det finnes påkrevet. Hvor ikke annerledes i disse regler er bestemt, avgjøres sakene ved stemmeflerhet av de møtende, uansett disses antall. Ved stemmelikhet gjør formannens stemme utslaget.

Fiskeberettigede kan møte personlig eller ved fullmektig.

Det første møte, som avholdes i hver sone etter nærværende reglers ikrafttreden, berammes og sammenkalles av lensmannen til tid og sted og med varsel, som av han bestemmes. Senere møter berammes og sammenkalles av formannen. Denne leder forhandlingene og stemmegivningen og besørger, bortsett fra nevnte første møte, innkallelse av hver enkelt fiskeberettiget ved brev, bud eller på annen hensiktsmessig og betryggende måte. Innkallelsen skjer med minst en ukes varsel, dog må innsigelse fra noen fiskeberettiget mot de i et møte fattede beslutninger, grunnet på at han ikke har erholdt sådan varsel, fremsettes innen en uke, etterat han er blitt vitende om møtets avholdelse.

I formannens forfall påligger dennes hverv i alle dele nestformannen. Er årsmøte ikke avholdt innen utgangen av mars måned kan en eller flere av de i sonen fiskeberettigede ved henvendelse til lensmannen få denne til å sammenkalle årsmøte med full forbinnende virkning for alle vedkommende til tid og sted samt varsel, som av lensmannen bestemmes.

Lensmannen tilkommer for innkallelser en godtgjørelse av kr 1,- for hver tilsagt person. Den utredes i fellesskap av de i sonen fiskeberettigede mot mulig refusjon hos vedkommende, såfremt lensmannens bistand er foranlediget ved forsømmelighet eller annet tilregnelig forhold fra noens side.

§ 11

Som bevis for fiskeretten utsteder politimesteren til en hver fiskeberettiget laksebrev, hvori betingelsene for retten og dens utøvelse m.v. angis. Intet fiske må utøves, før laksebrev er utstedt.

Etter politimesterens nærmere bestemmelse fører lensmannen riss over soneinndelingen i herredet med angivelse av de i hver sone fiskeberettigede.

§ 12

Alle spørsmål om erhvervelse og tap av fiskeri avgjøres av politimesteren – i alminnelighet etter først innhentet uttalelse fra vedkommende lensmann. Er noen misfornøyet med politimesterens bestemmelser, kan saken begjæres innbrakt for amtmannen til endelig avgjørelse.

Spørsmål ellers, som oppstår mellom de fiskeberettigede i anledning av fiskets utøvelse, og som ikke avgjøres etter § 10 eller egner seg for innbringelse for retten, avgjøres av lensmannen (lakseoppsynet) etterat hans megling forut har vist seg fruktesløs. Lensmannens (oppsynets) beslutninger kan innankes for politimesteren, hvis avgjørelse er endelig.

§ 13

Overtredelse av disse bestemmelser er belagt med straff.